

Slovenski Pravniki

Izdaja društvo „Pravnik“ v Ljubljani

ODGOVORNI UREDNIK:

Dr. RUDOLF SAJOVIC

VSEBINA:

1. UNIV. PROF. LAPAJNE: Mednarodni stečaji in mednarodne zapuščine	49
2. DR. BOGUMIL SENEKOVIČ: Pokojninsko zavarovanje nameštencev	62
3. DR. FRANCE GORŠIČ: Ali je stanovanjsko sodišče upravno oblastvo?	76
4. Pregled po pravniških revijah	86
5. Književna poročila	89
6. Razne vesti	93

PRILOGA: Odločbe stola sedmorice v civilnih stvareh.
Notarski Vestnik.

V LJUBLJANI

NATISNILA „NARODNA TISKARNA“

1925

SLOVENSKI PRAVNIK.

Leto XXXIX.

V Ljubljani, 1. aprila 1925.

Štev. 3.—4.

Mednarodni stečaji in mednarodne zapuščine.

Univ. prof. Lapajne.

1.) Ureditev mednarodnih stečajev in zapuščin je zopet na dnevnem redu haaških konferenc. So to t. zv. zasebnopravne konference, od katerih bo letos peta, določena prvotno na lansko leto, a preložena na letošnje. Posvetovanja za ureditev mednarodnih stečajev so v Haagu dovedla že do dveh konvencijskih načrtov iz leta 1894. in 1900. A noben teh načrtov ni bil od udeleženih držav ratificiran. Načrta sta dosegla že v komisijah samo neznatne večine glasov. Kakor še pokažem, izhajata načrta iz različnih načelnih stališč, katerih stroga izvršitev v podrobnih normah se ne zdi nobeni državi sprejemljiva. Proti drugemu načrtu se je uprla zlasti Francija; prvi je bil ovržen že z drugim. Z ureditvijo mednarodnih zapuščin (zapuščinskih obravnav) se v Haagu doslej ex professo niso bavili. Ta ureditev je z ureditvijo mednarodnega dednega (materialnega) prava v pretesni zvezi in od nje več ali manj odvisna. Z ureditvijo mednarodnega dednega prava pa so se bavile že vse štiri haaške zasebnopravne konference (1893, 1894, 1900, 1904), ne da bi bile izdelale za ratifikacijo goden načrt konvencije. Zadnji načrt konvencije za ureditev mednarodnega dednega prava iz leta 1904. je bil v komisiji sicer sprejet z veliko večino glasov, a so pomisleki proti njegovi uzakonitvi tako močni, da je ostalo do danes pri načrtu.

Ta zunanji obris dosedanjih prizadevanj najkompetentnejšega fora za ureditev obeh tvarin in njegov skromni uspeh že predočujeta težavnost ureditve. Za peto haaško zasebnopravno konferenco je pripravila nizozemska vlada nov elaborat z novimi mislimi ter ga poslala v proučevanje vladam držav, na katerih udeležbo računa.

2.) Razen aktualnosti predmeta daje pobudo za poglobitev v probleme mednarodnih stečajev in zapuščin okolnost, da so ti problemi pri podrobnejšem opazovanju bistveno isti, da bodo torej za njih rešitev v bistvu utegnile veljati enake norme. Ker so te norme za stečajno postopanje že zrelo pretresene, se je nadejati, da bodo uporabne do neke meje tudi za zapuščinsko. Na evropskem kontinentu je bilo za mednarodne zapuščine doslej dosti manj zanimanja kakor za mednarodne stečaje; temu je vzrok okolnost, da druge države ne poznajo zapuščinskih obravnav po vzorcu staroavstrijske. Drugod pridobivajo dediči zapuščinsko imovino praviloma brez intervencije državnih oblastev (sodišč) v svojo posest, dasi so sistemi raznih držav in pravnih področij zelo različni: v naši Vojvodini n. pr. intervenira zapuščinsko sodišče po uradni dolžnosti samo, kadar gre za koristi oseb, ki so pod posebno zakonsko zaščito, ali če obsega zapuščina nepremičnine. Zdi se mi torej, da smo pravniki iz tistih ozemlj, ki poznajo razvito staroavstrijsko zapuščinsko obravnavo, še posebno dolžni, da sodelujemo pri mednarodni ureditvi tega dela nespornega sodstva.

3.) O mednarodnih stečajih in zapuščinah govorimo, kadar imata stečajnik ozir. zapustnik svojo imovino razkropljeno po raznih državah. Stečaj in zapuščina imata tudi druge odnošaje do inozemstva, n. pr. iz inozemstva so stečajnikovi upniki, zapustnikovi dediči, zapustnik sam i. t. d. Ti odnošaji tukaj ne zanimajo. Urejujejo jih druge pravne grane, dasi služijo vse ureditvi mednarodnih zasebnopravnih razmerij kot vrhovnemu cilju. **P r a v o t u j c e v** odgovarja n. pr. na vprašanje, ali je z inozemskimi stečajnimi upniki in z inozemskimi zapustnikovimi dediči postopati enako kakor s tuzemskimi, in potrjuje to vprašanje (pri nas po določbah § 33. o. d. z., § 58 steč. reda, pod pogojem medsebojnosti. **M e d n a r o d n o d e d n o p r a v o** odgovarja na vprašanje, po katerem pravu je presojeti intestatna zapuščina tujca, veljavnost njegove poslednje volje, njegova oporočna sposobnost i. t. d. **M e d n a r o d n o o b v e z n o p r a v o** določa, po katerem pravu je moči izpodbijati stečajnikova izpodbojna opravila z inozemstvom i. t. d. Vsak

stečajnik in vsaka zapuščina z drugonarodnim elementom dajeta torej opravka celi vrsti pravnih gran, za katerih vsako veljajo posebne norme.

4.) Pri urejanju stečajev in zapuščin, katerih imovine so razkropljene po ozemljih več držav, je treba rešiti nastopni osnovni vprašanji: *a)* ali naj vzame v roko njih ureditev ena sama država (enoten stečaj, enotna zapuščina), ali več teh držav (pluraliteta stečajev in zapuščin); *b)* ali in pod katerimi pogoji naj učinkuje ureditev, izvršena po enem samem sodstvu, exstra territorium, zadobi t. zv. »exequatur« v inozemstvu?

ad *a)*. Pri prvem vprašanju gre za mednarodno razmejitve stečajnega in zapuščinskega sodstva. Haaške konvencije so med državami, ki so nanje pristale, razmejile že marsikatero sodstvo (matrimonialno, varstveno, skrbstveno), nekatera druga sodstva, n. pr. ono za proglašanje pogrešanih mrtvim pa še čakajo nujne razmejitve. To velja tudi za stečajno in zapuščinsko sodstvo.

ad *b)* Drugo vprašanje je s prvim v tesni zvezi: Čim se namreč prizna eni državi izključno stečajno ali zapuščinsko sodstvo, se mora logično ureditvi stečajev in zapuščin po tem izključnem sodstvu podeliti vesoljni exequatur na vsem konvencijskem ozemlju. Sicer bi imovine, ki so izven ozemlja izključno kompetentne države, sploh ne bile pritegnjene v noben stečajni in noben zapuščinski sklad. Ni moči, da bi imela ureditev stečajev in zapuščin po sodstvih več držav nasprotno vesoljni exequatur, ker bi prišla v kolizijo z ureditvijo, opravljeno že od države rei sitae same.

Obe vprašanji (mednarodna razmejitev sodstev in izven-ozemljsko učinkovanje ureditve po kompetentnem sodstvu) spadata v posebno pravno grano, katero nazivam najrajši mednarodno pravno pomoč v širšem pomenu te besede. Naziv smatram za opravičen, ker se z razmejitvijo sodstva in priznanjem exequatura pripomore v prvi vrsti k ureditvi mednarodnega zasebnopravnega prometa.

5.) Potreba mednarodne ureditve stečajev in zapuščin, zlasti še prvih, je že dolgo communis opinio vseh na medsebojni zasebnopravni promet navezanih držav, ne le našega

evropskega kontinenta, ampak n. pr. tudi držav latinske Amerike. Utemeljena je ta potreba v kvarnih posledicah neurejenosti, ki jo poznamo z malo izjemami še dandanes.

Dokler ostane stečajno sodstvo nerazmejeno, utegnejo zaseči in likvidirati države samo tisto stečajnikovo imovino, ki jo dosežejo s svojo teritorialno močjo. Vsa imovina, ki leži ali je na tujih ozemljih, ostane stečajniku naprej na prosto razpolago ali postane predmet posameznih izvršb prehiteljavajočih se upnikov. V najboljšem primeru, če se izpolnijo vsi pogoji za otvoritev stečaja *legibus rei sitae*, se otvorijo v drugih državah posebni (*s p e c i a l n i*) stečaji. Ti pa ne povzročijo samo dvojnih stroškov, ampak tudi silijo upnike k večkratnemu prijavljanju svojih terjatev. Pri razdelitvi stečajnih skladov nastanejo nove komplikacije, če se hoče doseči sorazmerno kritje vseh upnikov.

Podobno je pri zapuščinah. Dokler ostane zapuščinsko sodstvo nerazmejeno, je moči razpravljati državi samo tisto zapuščinsko imovino, ki jo doseže s svojo teritorialno močjo. Vsa zapuščina, nahajajoča se ali ležeča v drugih državah, postane predmet ondotnih zapuščinskih obravnav in ondotnih prisojil ali preide, če zapuščinska oblastva ne intervenirajo, v posest onih oseb, ki se smatrajo za dediče ondot. Prisojila ab intestato, izdana od raznih držav, izkazujejo praviloma različno vsebino. Ni sicer tega kriva samo pluraliteta zapuščin, ampak tudi napačna kolizijska norma mednarodnega dednega prava (večine držav), po kateri se prisojajo zapuščine *lege fori*. (Pravilna je kolizijska norma *legis nationalis*, dasi je kolizijska norma *legis fori* bolj praktična). A tudi, če bi zapuščinska oblastva vseh držav prisojala zapuščine *lege nationali*, enaka vsebina njih prisojilnih listin še ne bi bila garantirana: ne bilo bi namreč izključeno, da ugotovijo različna sodstva različno nacionalnost zapustnikovo, ali da njegovo *lex nationalis* različno tolmačijo in pod. Odpomoči utegne le razmejitev zapuščinskih sodstev in ustanovitev enotne zapuščinske obravnave. Z njo se bodo obenem preprečili dvojni in večkratni stroški zapuščinskih postopanj.

6.) Pot za ureditev mednarodnih odnošajev je vedno dvojna: avtonomne zakonodaje ali pa konvencije z drugimi državami. Tako tudi pri mednarodnih stečajih in zapuščinah.

Seveda se mednarodni odnošaji uredijo potom avtonomne zakonodaje le v tem primeru, če sprejmejo države v svoje avtonomne legislacije norme, po vsebini med seboj enake. Če bi sprejele vanje norme različne vsebine, bi prej neurejene konflikte samo legitimirale. Norme, sprejete v konvencijo, so praviloma enake vsebine za oba pogodbenika; če imajo neenako vsebino, ustreza ta neenakost njihju sporazumni volji.

Mednarodni stečaji in mednarodne zapuščine so urejeni doslej zvečina samo po avtonomnih zakonodajah, kolikor so sploh urejeni. Konvencij je malo, le med sosednimi državami. Francija jih ima sklenjene z Belgijo in Švico. Kraljevina Srbija jih je imela z a. o. monarhijo, prvo iz leta 1881., drugo iz leta 1912. (Avtonomne norme nima srbski »stečični« postopak prav nobene). Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev je sklenila norme o mednarodnih stečajih in zapuščinah v zadnjem času s Češkoslovaško republiko v zakonu o pogodbi zaradi ureditve vzajemnih pravnih odnošajev od 17. marca 1923. (Uradni list štev. 256/1924. poglavje V in XII).

7.) Meritorna razmejitev stečajnega in zapuščinskega sodstva pozna doslej tri sisteme: teritorialni, univerzalni in mešani (deloma teritorialni, deloma univerzalni).

Teritorialni sistem priteguje v stečajne in zapuščinske sklade imovino, ki se nahaja na ozemlju lastne države, vso to imovino in samo njo. Univerzalni priteguje vso stečajnikovo, oziroma zapustnikovo imovino ne glede na kraj in državo rei sitae. Mešani priteguje v lastne stečajne in zapuščinske sklade kjerkoli se nahajajočo premično imovino, a prepušča nepremično sodstvom rei sitae. Teritorialni sistem ima za posledico pluraliteto stečajev in zapuščin po številu držav, v kolikor njih se nahaja stečajnikova, oziroma zapustnikova imovina. Posledica univerzalnega sistema je enotnost stečaja in enotnost zapuščine; posledica mešanega enotnost v pogledu premičnin, pluraliteta v pogledu nepremičnin. Univerzalni sistem urejuje mednarodne stečaje in zapuščine s

priznanjem ekskluzivnega sodstva tisti državi, ki jo smatra za tako sodstvo najbolj upravičeno, mešani sistem z delitvijo sodstva, teritorialni z opustitvijo vsake razmejitve sodstva, kar ni nobena ureditev.

Komaj verjetno je, da je ta teritorialni sistem, odjeka nekdanjega pretiranega teritorialnega visočanstva držav, ohranjen v posameznih zakonodajah do najnovejšega časa in da je iz njega za stečaje izhajal še prvi načrt haaške konference iz leta 1894. Pozna ga v naši kraljevini srbska zakonodaja, in sicer za zapuščine izrečno (§ 21 pravil o postopku o nespornim delima), za stečaje molče (ker »stečišni red« sploh ne pozna nobene razmejitvene norme). Univerzalni sistem je cilj, za katerim stremi mednarodnopravna veda in iz katerega izhaja za stečaje drugi načrt haaške konference iz leta 1900. Uzakonjen je doslej za zapuščine v Italiji in v Nemčiji (čl. 24 in 25 uv. zakona k nemškemu civ. zakoniku) in predviden v češkoslovaškem načrtu k unific. o. d. z. Pretežna večina evropskih zakonodaj ima še uzakonjen mešani sistem: Slovenija in Dalmacija v določbah §§ 66, 67 stečajnega reda in §§ 21 — 23 nesp. post.; druge pokrajine naše kraljevine, kolikor so izšle iz bivše monarhije, v analognih določbah svojih pravnih redov; a vsa kraljevina v čl. 18. sl. in 35 sl. zakona o pogodbi z republiko Češkoslovaško o ureditvi vzajemnih pravnih in odnošajev od 27. marca 1923. (Urad. list šte. 256/24). Teoretična delitev sodstva po premični in nepremični kvaliteti imovine gotovo ni upravičena, in smo jo prevzeli od stare teorije statotov. Praktično pa pomeni velik napredek napram starejšemu teritorialnemu sistemu. Kajti imovina stečajnikov v mednarodnih stečajih je zvečina premična in se zato največkrat zbere in likviduje po enem samem sodstvu. V mednarodnih zapuščinah pa se dá različno intestatno nasledstvo v nepremičnine preprečiti z napravo poslednje volje, ki jo respektirajo vse države. Kljub temu se moramo potruditi, da dosežemo enotno nasledstvo tudi za mednarodne dediščine ab intestato.

8.) Ne bo pa zadostovalo, da pristanejo države v svrhu ureditve mednarodnih stečajev in zapuščin na enotno sodstvo po univerzalnem načrtu. Izvršitev tega načela zahteva, da se zedinijo najmanj še na sledeči vprašanji: a) kateri izmed

držav, kjer se nahaja stečajnikova oziroma zapustnikova imovina, se naj prizna izključno sodstvo v enotnem stečaju, oziroma enotni zapuščini; *b*) od katerega trenutka naprej naj začne učinkovati po tem izključnem sodstvu inavgurirano stečajno, oziroma zapuščinsko postopanje extra territorium, tako da od tega trenutka naprej v drugih državah ne bo moči, da začne teči, oziroma bo moralo prenehati že tekoče stečajno in zapuščinsko postopanje?

ad *a*) Haaški načrt za enotnost stečaja iz l. 1900. je priznal izključno stečajno sodstvo oblastvom tiste države, na katere ozemlju je stečajnikovo glavno podjetje (pri trgovskih družbah efektivno, ne statutarno). Pri tem ima haaški načrt v mislih samo stečajnike iz trgovskega stanu, ne tudi stečajnikov - netrgovcev, ker poznajo interesirane države večinoma le trgovske stečaje. Pri netrgovskih bi bilo po določbi § 63. našega steč. reda priporočati izključno sodstvo državi stečajnikovega domicilja.

Kateri tekmujočih držav se naj prizna izključno zapuščinsko sodstvo, o tem se haaške konference doslej niso bavile, sprožil pa je to vprašanje novi načrt nizozemske vlade. Na to vprašanje bo odgovoriti pri oceni načrta samega.

Določitev stvarne in krajevne pristojnosti stečajnih in zapuščinskih sodišč pripade (v nasprotju z določitvijo sodstva) interni zakonodaji za sodstvo pozvane države. (Izrazu »kompetenca« se je najbolje ogniti, ker ima i pomen sodstva i pristojnosti).

ad *b*) Da otvoritev stečaja po izključnem sodstvu v drugih državah ne more začeti učinkovati že s trenutkom, ko učinkuje v državi otvoritve, je jasno, ker za ta trenutek extra territorium nihče ne ve. Treba je zato, da publicira postavljeno upraviteljstvo v vseh tistih državah, v katerih sluti stečajnikovo imovino in želi otvoritvenemu odloku exequatura, otvoritev stečaja na ondot predpisani način. So pa zakonodaje, ki prelagajo pričetek izvenozemljskega učinkovanja otvoritve stečaja na dosti poznejši trenutek: ko dospe v drugo državo zaprosilo stečajnega sodstva za izročitev stečajnikovih premožnin, ki so v zaproseni državi. Takega zaprosila včasih sploh ni; takrat stečaj v vnanji državi sploh ne zadobi učinka. Do

trenutka publikacije v vnanji državi in zlasti do trenutka, ko dosepe v vnanjo državo zaprosilo za izročitev, se često strnejo že v vnanji državi po njeni zakonodaji vsi pogoji za otvoritev stečaja. Tako dobimo specialne stečaje druge vrste. Možni so tudi pri mešanih sistemih, dasi bi pri teh v pogledu premičnin moralo priti do enotnega stečaja.

V katerem trenutku naj začne zapuščinska obravnava, otvorjena po izključnem sodstvu učinkovati izven ozemlja, o tem težavnem vprašanju molči načrt nizozemske vlade. Priporočalo bi se čim zgodnejše učinkovanje, ker sicer druge države, dasi mednarodno nepristojne, ne bodo voljne, da ustavijo lastno zapuščinsko postopanje, ki je eventualno daleč napredovalo. Na drugi strani pa je pomisliti, da otvoritev zapuščine ni tako formalen akt kakor je otvoritev stečaja, niti nima podobnih materialnopravnih učinkov, kakor oni.

9.) Kot zgled avtonomno uzakonjenega univerzalnega sistema pri mednarodnih zapuščinah navajam določbe §§ 49 do 57 načrta k čl. unif. o. d. z., to tem rajši, ker se strinja ta načrt s t. zv. dunajskim iz leta 1912 (pri katerem je sodeloval avtor čl. načrta prof. Krčmař), in ker bosta oba načrta služila za najboljši vzor našemu bodočemu mednarodnemu zasebnemu pravu.

§ 49: »Zapuščino tuzemca, ki se nahaja kjerkoli, je obravnavati po tuzemskem pravnem redu.« (Čsl. pravni red in čl. sodstvo bosta torej veljala tudi za nepremičnine lastnih državljanov v drugih državah).

»Kar se tiče zapuščine tuzemca, nahajajoče se v tujini, ni treba pristopati na njeno obravnavanje takrat, kadar se imovina iz tujine tuzemskim sodiščem niti ne izroča, niti ne priznava odločbam tuzemskih sodišč v zapuščinskih stvareh učinkovitost v tujini.« (Uzakonjena univerzalnost doseže praktičen uspeh samo, ako tujina izroči ondotno imovino v čl. zapuščinski sklad ali vsaj prizna učinkovitost čl. odločb za svoje ozemlje. To bodo storile vse tiste države, ki so uzakonile tudi v lastnih zakonodajah univerzalno načelo, dočim druge nepremičnin gotovo ne bodo prepuščale tujedržavnemu sodstvu. Kjer ni izgleda na praktičen uspeh, naj se čl. sodišča ne trudijo zaman).

§ 50: »Glede premične in nepremične imovine tujca, ki se nahaja v tuzemstvu, naj se tuzemsko sodišče omeji na ukrenitve, potrebne za zavarovanje zapuščine, ako ne razodevajo drugega §§ 51 do 55.« (S tem je uzakonjena obratna stran univerzalnega načela, t. j. da se mora čsl. sodstvo vzdržati zapuščinskega obravnavanja tudi v pogledu tujčevih, na čsl. ozemlju ležečih nepremičnin, ki spadajo v zapuščinski sklad domovinskega sodstva. Začasne ukrenitve v zavarovanje se smatrajo že dolgo v raznih pravnih področjih za medsebojno dolžnost civiliziranih držav).

Naslednji §§ 51 do 53 določajo izjeme od univerzalnega načela na korist čsl. sodstvu in čsl. pravnemu redu v nastopnih primerih: prorogacije prizadetih na čsl. zapuščinsko sodstvo, potrebe retorzije, in če ni moči ugotoviti vedenja zapustnikove domovinske države (ki ga naj po potrebi po § 54 sporoči minister pravde) in končno, kadar zapustnikova domovinska država odkloni, se baviti z zapuščino lastnega državljana (primerjaj analogne določbe §§ 23 in 24 našega nesp. post.).

§ 55: »Premična imovina tujca, ki se nahaja v tuzemstvu, se sme izročiti v tujino šele tedaj, kadar so zavarovane pristojbine in davki, ki jih je plačati od te imovine, dalje zahteve dedičev, volilnojemnikov, nujnih dedičev in zapuščinskih upnikov, ki stalno bivajo v tuzemstvu in ki so svoje zahteve prijavili tuzemskemu sodišču na javno razglašeni poziv. Sodišču znani udeleženci se naj pozovejo k prijavi z vročenjem poziva.« (Tudi ta določba je znana naši zakonodaji. Ne krši sicer univerzalnega načela, pomeni pa njegovo oslabljenje na korist dednim udeležencem, da se jim prihranijo stroški zasledovanja pravic v tujini.)

§ 56: »Ako je bilo oblastvo te države pozvano, izročiti imovino dedičem, volilnojemnikom ali nujnim dedičem, katere je spoznalo za upravičene inozemsko zapuščinsko oblastvo, se taki izročitvi druga oseba ne sme protiviti iz razloga, češ da ima pravico na to imovino ona kot dedič ali volilnojemnik.« (Ta določba je posneta čl. 26 uv. zakona k nem. civ. zakoniku. Gre za primer, da je tujina poslala zapuščino v tuzemstvo z naročilom, jo izročiti po njej odkritim dednim upravičencem. Take izročitve ne sme ovirati, vsaj ne v nespornem postopanju, upor druge osebe, ki se smatra za bolj upravičeno).

§ 57: »Brez ozira na to, da je bila zapuščina obravnavana po tuzemskem pravnem redu, veljajo določbe kompetentnega pravnega reda, če se uveljavljajo dedne zahteve pravnim potom.« (Ta določba, veljavna po mojem prepričanju brez posebne zakonite določbe tudi za naše mednarodno zapuščinsko pravo, podčrtuje, da z izdanjem prisojila po določenem pravnem redu nikakor ni prejudicirano tožbi na uporabo drugega, po trditvi tožitelja pristojnega pravnega reda. Kakor izvršilno postopanje, tako tudi zapuščinsko ne more okrniti materialnih pravic, ker sloni na zgolj formalnem pravu, a dedne zahteve so zasidrane v materialnem).

10.) Kakor že navedeno, drugi načrt haaških konferenc za ureditev mednarodnih stečajev, zgrajen na univerzalnem načelu, ni bil ratificiran od nobene države. Zato ga smatra nizozemska vlada za nesprejemljivega in je izdelala za prihodnjo konferenco tretji načrt z nastopno novo mislijo za mednarodno razmejitev stečajnega in zapuščinskega sodstva:

Ker so države odklonile dodelitev izključnega stečajnega sodstva eni sami, dasi najbolj upravičeni državi, in s tem učinkovanje stečajne otvoritve v tej državi na vsem konvencijskem ozemlju, naj se zedinijo na prednostno stečajno sodstvo ene same države v tem smislu, da zagotovijo otvoritvi stečaja po njej exequatur na vsem konvencijskem ozemlju. Druga stečajna sodstva in v posledici pluraliteta stečajev s tem prednostnim sodstvom ne bodo odpravljena. Vendar otvoritev stečaja po drugih, manj upravičenih državah ne bo uživala izvenozemeljskega exequatura. Tako prednost izvenozemeljskega učinkovanja stečajnega sodstva predlaga nizozemska vlada za državo stečajnikovega glavnega podjetja. Podobno naj bi se razmejilo mednarodno zapuščinsko sodstvo:

Ker odklanjajo države dodelitev zapuščinskega sodstva eni sami, dasi najbolj upravičeni državi, in s tem učinkovanje izrekov njenega sodstva na vsem konvencijskem ozemlju, naj se zedinijo vsaj na prednostno zapuščinsko sodstvo ene same države v tem smislu, da zagotove njenim izrekom exequatur na vsem konvencijskem ozemlju. Druga zapuščinska sodstva in v posledici pluraliteta zapuščinskih razprav s tem ne bodo odpravljena. Vendar izreki zap. sodstev manj upra-

vičenih držav ne bodo uživali exequatura (drugje kot doma). Prednost takega izvenozemeljsko učinkujočega zapuščinskega sodstva daje nizozemska vlada državi zadnjega zapustnikovega domovališča.

Ta načrt kaže, da napravlja nizozemska vlada exequatur, zavisen od upravičenosti sodstva, ki bo uvedlo eno ali drugo postopanje. Ta nova misel je gotovo simpatična in nam znana že iz določbe § 80 izv. reda, po kateri odklanjamo izvršbo tujedržavnega izvršilnega naslova, če je potekel od sodstva, ki bi se po naših normah ne smelo baviti s tem sodstvom. Napram sedaj veljavnima sistemoma v mednarodnih stečajih: nevzdržnemu čisto teritorialnemu in mešanemu sistemu pomeni tretji haaški načrt zopet velik korak naprej, dasi ne dosega hitrega napredka, ki ga je zamislil drugi načrt. Če se ratificira tretji načrt, bo v praksi škodljiva pluraliteta stečajev in zapuščin v veliki meri prenehala. Kajti pri trgovcu, ki bo imel poleg glavnega podjetja v eni državi podružnice v drugih, se bodo pogoji za otvoritev stečajev po vsej verjetnosti naprej pojavili in uveljavljali na kraju njegovega glavnega podjetja. Čim pa bo stečaj tam odprt in v drugih državah obnarodovan, bo otvoritev stečaja po sodstvu glavnega podjetja učinkovala na vsem konvencijskem ozemlju in preprečila otvoritev specialnih stečajev drugje. Če bi izjemoma otvorilo že preje stečaj sodstvo stečajnikove podružnice v drugi državi, bo ta otvoritev učinkovala samo v državi podružnice. Zato ta država ne bo utegnila vpoklicati v svoj sklad stečajnikove imovine iz drugih držav in taki stečajni bodo postali na konvencijskem ozemlju torzo, ki bodo prej ali slej izginili.

Podobno ugodne učinke bo imelo zedinjenje držav na prednostno zapuščinsko sodstvo po načrtu nizozemske vlade pri mednarodnih zapuščinah.

Zato smatram, da utegnemo v načelu pristati na novo ureditev tako za stečaje kakor za zapuščine. Imam pa tudi nekaj pomislekov in nekaj želja.

Prvi pomislek se ne obrača proti predlaganemu sodstvu, temveč proti osamljenemu pristanku nanj. Z drugimi besedami: pristati je na predlagano sodstvo le, če nanj pristanejo druge države, zlasti sosedne in tiste, s katerimi gojimo

živahen zasebnopravni promet. Izrek sodstva glavnega podjetja stečajnikovega in zadnjega domovališča zapustnikovega bo namreč veljal tudi za nepremičnine na našem ozemlju (ako ne bomo tega izreka prehiteli z otvoritvijo tukajšnjega stečaja oziroma zapuščine). Odreči se je misli, da zahteva naše teritorialno visočanstvo naše izključno realno sodstvo; to utegnemo, če se odrečejo istemu pretiravanju teritorialnega visočanstva sosedne države. Spominjam, da se je večina evropskih držav že odrekla v drugem nespornem primeru izključnemu realnemu sodstvu (namreč vse države, ki so ratificirale haaško konvencijo o varstvu, po kateri so v interesu enotne varstvene uprave prepustile inozemskemu varstvu tudi upravo tuzejske varovančeve nepremičnine).

Drugi pomislek se tiče momenta, na kateri navezuje načrt sodstveno prednost pri mednarodnih zapuščinah. Načrt daje prednost državi zapustnikovega poslednjega domovališča. Ta država bo često, a ne vselej zapustnikova domovina; kadar ne bo domovina, bo morala nacionalna država zapustnikova izročiti tujemu sodstvu zapuščino iz lastnega ozemlja. Tukaj se pomen in zanimanje domovinske države za ureditev pravnih odnošajev lastnih državljanov podcenjujeta. Skoro se zdi, da se hoče boj med *lex domicilii* in *lex nationalis*, ki je v medn. zas. pravu že odločen na korist zadnji, prenesti na polje medn. formalnega prava, dasi bo morala tudi tukaj *lex domicilii* podleči *legi nationali*. Za navezni moment nacionalnosti zapustnikove mesto zadnjega njegovega domovališča, predlaganega od nizozemske vlade, se moramo zavzeti tudi s stališča naše avtonomne razmejnitve medn. zap. sodstva, ki (pri premičninah) tudi navezuje na zapustnikovo nacionalnost, ne na domicil. V izjemnih primerih, kjer bi bilo umestno, odstopiti od nasvetovanega momenta na korist domicilu, naj se dopusti prorogacija.

Isti pomislek je utemeljen še v nastopnem: Teoretično sicer ni izključeno presojanje nesporne stvari po tujem materialnem pravu (kakor mednarodne pravnice stvari); kajti svoje *lex fori* se morajo držati sodišča le v pogledu postopanja. Vendar se priporoča iz praktičnih vidikov, da bodi za presojo nesporne stvari, čim možno, merodajna sodniku najbolj znana *lex fori*. Zlasti velja to za zapuščinsko postopanje, kjer je

včasih prava umetnost razlikovati med normami, pripadajočimi formalnemu zapuščinskemu pravu in materialnemu dednemu pravu. Res je, da med evropskimi državami tudi v pogledu kolizijske norme za materialno dedno pravo še ni popolnega sporazumljenja, vendar ima njih pretežna večina uzakonjeno kolizijsko normo legis nationalis, ki jo predvideva tudi zadnji dednopravni haaški načrt iz leta 1904. Substituiranje zadnjega domicila, predlaganega od nizozemske vlade naveznega momenta, z nacionalnostjo zapustnikovo se priporoča torej iz nadaljnega razloga, da bo utegnilo prednostno sodišče presojati zapuščino lege fori.

Iz zadnjih dveh odstavkov je domnevati, da bo ureditev mednarodnih stečajev po predlaganem načrtu prej sprejeta kakor predlagana ureditev mednarodnih zapuščin.

Že le ti bi bilo končno, da se mednarodno razmeji stečajno sodstvo tudi pri ne trgovskih stečajih in da se sprejmejo v načrt analogne določbe za mednarodna p o r a v n a l n a postopanja kakor za stečaje.

11.) Poglobitev v vse očitane probleme odkriva obenem senčne strani naše medpokrajinske ureditve stečajev in zapuščin. V enih in drugih poznajo naša pravna področja v splošnem mešani sistem. Zedinjenje v eno državo na to ureditev ni vplivalo. Zato podeduje žena po svojem možu drugače, če ta zapusti hišo v Ljubljani ali v Zagrebu; na prvi dobi del lastnine, na drugi samo del užitka, čim tekmuje z otroki. V medpokrajinskih stečajih mora priti polagoma do specialnih stečajev obeh vrst z vsemi nevšečnimi posledicami, zlasti ker učinkuje pokrajinski stečaj v drugi pokrajini šele s trenutkom, ko dospetjaka j zaprosilo za izročitev ondotnih premičnin. To pozno učinkovanje stečajev z enega dela ozemlja iste države v drugih delih bi se moralo odpraviti, še preden dobimo enoten stečajni red. Priporočal bi, da se dopolni na zagrebškem zboru pravnikov sklenjeni zakon o »pravni pomoči v kraljevini« z nadaljnjim § 10 tega besedila: »V enem pravnem področju kraljevine otvorjeni stečaj učinkuje (glede premičnin) v vseh drugih, čim ga obnarodujejo Službene Novine. Stečajno sodišče in upraviteljstvo morata skrbeti za nemudno obnarodovanje.»

Pokojninsko zavarovanje nameščencev.

Dr. Bogumil Senekovič.

(Nadaljevanje)

V. Predmet pokojninskega zavarovanja.

Osebe, ki jim daje pokojninsko zavarovanje pravico do določenih dajatev, so zavarovanci in po njih smrti zaostali svojci. Predmet zavarovanja so za zavarovance: renta za onemoglost, oziroma starostna renta, za zaostale svojece pa: vdovska renta, vzgojevalni prispevki za otroke ter enkratna odpravnina za vdovo, oziroma otroke ali siromašne matere.*)

a) Renta za onemoglost (invalidna renta).

Pokojninsko zavarovanje naj preskrbi nameščencu pomoč za tisti čas, ko vsled nesposobnosti za delo ali pa vsled starosti ne more več sam skrbeti za svoje preživljanje. Pomoč, ki jo nudi pokojninsko zavarovanje nameščencu samemu, se daje v obliki rente. Renta, ki jo dobiva nameščenec, ker radi onemoglosti ne more več sam zaslužiti, se imenuje renta za onemoglost ali invalidna renta. Renta, ki se izplačuje nameščencu, ne oziraje se na njegovo nesposobnost za delo, čim je dosegel izvestno starost, pa se imenuje starostna renta.

Pravico do invalidne rente ima nameščenec, čim je postal nesposoben za pridobitek. Pridobitna nesposobnost je tisti pravni moment, ki osnuje pravico, da sme zavarovanec zahtevati invalidno rento. Invalidna renta se mora izplačevati, ne oziraje se na nameščenčevo starost, čim je nastopila pridobitna nesposobnost.

Za pridobitek nesposoben v smislu zakona o pokojninskem zavarovanju je nameščenec, kadar zaradi telesne ali duševne hibe ne more več izvrševati poklicnih dolžnosti v svoji zadnji, zavarovanju zavezani službi. Pridobitna nesposobnost je za

*) Poleg tega prejema te osebe še draginjske doklade. Gl. pravilnik z dne 26. novembra 1924 št. 351 Ur. l.

območje pokojninskega zavarovanja identična s poklicno nesposobnostjo, to je: z nesposobnostjo, izvrševati svoj dosedanji poklic. Za presojo pridobitne nesposobnosti je merodajna zadnja zavarovanju zavezana služba. Čim nameščenec ne more več izvrševati svojega zadnjega poklica, svoje zadnje, zavarovanju zavezane službe, ga je smatrati za nesposobnega za pridobitek. Pojem pridobitne nesposobnosti je torej pri pokojninskem zavarovanju dokaj ožji kakor pri bolniškem in nezgodnem zavarovanju. Pri slednjih dveh panogah socialnega zavarovanja se zahteva absolutna nesposobnost za pridobitek, torej nesposobnost za vsak katerikoli pridobitek, pri pokojninskem zavarovanju pa zadostuje relativna pridobitna nesposobnost.

Za pridobitek nesposobnega se smatra nadalje pri pokojninskem zavarovanju nameščenec tudi takrat, kadar je dosegel 65. leto starosti in ako ni v nobeni zavarovanju zavezani službi. V tem primeru zadostuje, da je nameščenec star 65 let in da ni v nobeni zavarovanju zavezani službi. Ali je nameščenec v tem primeru dejanski nesposoben še nadalje izvrševati svoj poklic, je povsem nerelevantno. S to določbo ustvarja zakon ugodnost nameščencem, ki so dosegli višjo starost. Ustreženo bodi s to ugodnostjo zlasti starim nameščencem, ki so sicer še za delo sposobni, pa so svojo službo iz kateregakoli vzroka izgubili ali pa radi svoje starosti ne morejo več dobiti enakovredne službe.

Pravico do invalidne rente ima zavarovanec, ki je za pridobitek nesposoben le, če je že potekel določen čas čakanja. Ta čas čakanja je določen na najmanj 60 prispevnih mesecev. Invalidna renta se priznava zavarovancu principialno le, če je izza dne, ko je nastopila pridobitna nesposobnost, nazaj poteklo najmanj 60 mesecev, odkar je nameščenec zavarovan pri pokojninskem zavodu. Zavarovalni prispevki se morajo plačevati prvega vsakega koledarskega meseca za naprej. Zaradi tega se računa čakalna doba po prispevnih mesecih.

Invalidno rento dobi torej zavarovanec šele, kadar je potekel čas čakanja. Ta pogoj pa odpade, če je pridobitna nesposobnost nastala vsled nezgode, ki je nameščenca doletela v izvrševanju službe in ki je v zvezi s službo. Če je nameščenec postal nesposoben za pridobitek vsled nezgode, ima pravico do invalidne rente, najsi je potekel čas čakanja ali ne. Nezgoda,

ki je vsled nje nastala pridobitna nesposobnost, mora biti kvalificirana: pripetiti se je morala nameščencu pri izvrševanju njegove službe in v zvezi s to službo. Nezgoda mora biti torej v vzročni zvezi s službo, ki je osnovala zavarovalno dolžnost.

Nameščenec nima pravice do invalidne rente, najsi so tudi vsi prej omenjeni pogoji izpolnjeni, v teh dveh primerih:

a) če ima svojim delovnim silam primerno opravilo in presega zaslužek iz tega opravila tako znesek 900 Din, kakor tudi dve tretjini povprečnih vračunljivih prejemkov, ki jih je užival v zadnjih 60. prispevnih mesecih ali v eventualnem krajšem času.

Zakon uveljavlja tu zdrav princip. Kdor si s svojim delom prilično toliko zasluži kakor prej, ko je izvrševal svoj poklic, naj ne dobiva rente. Takega človeka ni mogoče smatrati za invalidnega. Sicer je načelo pokojninskega zavarovanja, da naj dobi nameščenec invalidno rento, čim ne more več izvrševati svojega poklica; če pa dobi nameščenec vzlic svoji poklicni invaliditeti drug posel, ki mu donaša prilično iste dohodke, kakor njegov prejšnji poklic, potem ni nobenega pravega socialnega razloga, da bi se mu priznala še invalidna renta. Ne da se tajiti, da bo ta določba v normalnih razmerah marsikaterega nameščenca odvrnila, da bi si iskal službe, oziroma novih dohodkov, čim postane nesposoben opravljati svoj prvotni poklic. V današnjih časih draginje je ta bojazen nepotrebna, ker so invalidne rente v primeri z današnjimi cenami tako nizke, da je z rento samo težko izhajati.

Če novi dohodki ne presegajo te izmere, ima nameščenec pravico do invalidne rente. Ako pa v takem primeru delovni zaslužek in invalidna renta skupaj presegata povprečnino vštevni prejemkov zadnjih 60 prispevnih mesecev ali eventualnega krajšega službenega časa, se zniža invalidna renta za presežek. Za ta primer velja torej pravilo, da zavarovanec na invalidni renti ne sme prejemati toliko, da bi renta in novi delovni zaslužek skupaj presegala povprečne prejšnje prejemke.

b) če je nameščenec pridobitno nesposobnost povzročil namenoma ali ko je storil kazensko sodno dognano hudodelstvo. V tem primeru pa se invalidna renta lahko docela ali

deloma prizna rodbinskim članom, ki imajo zakonite alimentacijske pravice proti zavarovancu.

Invalidna renta sestoji iz osnovnega zneska in eventualno iz stopnjevalnega zneska.

Ako je pridobitna nesposobnost nastopila po preteku čakalne dobe 120. prispevnih mesecev ali prej zaradi nezgode, sestoji invalidna renta iz osnovnega zneska in v prvem primeru tudi iz stopnjevalnega zneska.

Osnovna renta znaša tridesetkratni znesek povprečnega mesečnega prispevka povrh 120 prispevnih mesecev ali morebitne krajše prispevne dobe.

Stopnjevalni znesek se odmerja z eno osminko premij, ki so dospele po 120 prispevnih mesecih.

Ako je postal nameščenec za pridobitek nesposoben v momentu, ko je potekel 120. prispevni mesec, mu gre samo osnovni znesek, če je pa pridobitna nesposobnost nastopila pozneje, torej po preteku 120. prispevnega meseca, ima zavarovanec tudi pravico do stopnjevalnega zneska. Stopnjevalni znesek se odmeri v tem primeru z eno osminko premij, ki so dospele po 120 prispevnih mesecih.

Ako je postal nameščenec za pridobitek nesposoben vsled nezgode, še preden je potekel čakalni čas 120 prispevnih mesecev, mu gre samo osnovni znesek. Ako je pridobitna nesposobnost nastopila brez nezgode po preteku najmanj 60, toda manj nego 120 prispevnih mesecev, znaša invalidna renta dve tretjini osnovne rente za 60 prispevnih mesecev in za vsak nadaljnji mesec $\frac{1}{180}$ osnovne rente.

Invalidna renta se izplačuje kot starostna renta, ne da bi bilo treba dokazati pridobitno nesposobnost:

1.) moškim zavarovancem po preteku 480 prispevnih mesecev;

2.) ženskim zavarovancem po preteku 420 prispevnih mesecev;

3.) moškim zavarovancem, ki so dovršili 70. in ženskim zavarovankam, ki so dovršile 65. leto starosti ter so prebili najmanj 60 prispevnih mesecev.

Pravico do starostne rente osnuje zgolj okolnost, da je zavarovanec določeno število mesecev že zavarovan, oziroma,

da je dosegel določeno starost. Moški zavarovanec ima pravico do starostne rente, čim je preteklo 480 mesecev, odkar je zavarovan, ženska zavarovanka pa, čim je poteklo 420 mesecev. Čim je ta čas potekel, gre zavarovancu pravica do rente brez ozira na njegovo starost in brez ozira na to, ali je za pridobitek še sposoben ali ne. Tudi je nerelevantno, ali še ostane v svoji prejšnji službi ali ne oziroma ali še sploh opravlja kak pridobiten posel ali ne. Najsi zavarovanec ostane v prejšnji službi, ali pa si poišče drugo službo, oziroma drug pridobiten posel, mu ostane pravica do starostne rente neprikrajšana.

Ako je bil zavarovanec vsaj že 60 mesecev zavarovan, mu gre starostna renta, ko je dovršil 70. oziroma pri ženskah 65. leto starosti. Drugi pogoji se tudi v tem primeru ne zahtevajo. Posebno ne zahteva zakon, da je zavarovanec za pridobitek nesposoben ali da je brez posla.

Ako ostane zavarovanec, ki mu je pripadla starostna renta, vzlic temu še naprej v svoji prejšnji službi, potem zanj ni treba več plačevati nobenih premij. Čim se je namreč zavarovancu priznala starostna renta, preneha za njega zavarovalna dolžnost.

b) Vdovska renta.

Pravico do vdovske rente priznava zakon vdovam zavarovancev, ki so ob svoji smrti uživali invalidno ali starostno rento ali ki so se ob svoji smrti mogli nadejati take rente. Brezpogojno gre vdovi vdovska renta, ako je njen mož ob svoji smrti že užival invalidno ali starostno rento. Ako mož ob svoji smrti še ni užival nobene rente, gre vdovi vdovska renta le pogojno, namreč le tedaj, če bi imel njen mož pravico do rente, ako bi se bil za pripad rente relevantni dogodek zgodil ob njegovi smrti. Pravica do invalidne rente gre zavarovancu, ki je postal za pridobitek nesposoben, ako je bil že najmanj 60 prispevnih mesecev zavarovan; brez ozira na dobo zavarovanja mu gre pravica do rente, če je pridobitna nesposobnost nastala vsled nezgode, ki se je pripetila pri izvrševanju poklica.

Vdovska renta znaša polovico rente, ki jo je užival zavarovanec, oziroma, ki bi se je utegnil zavarovanec nadejati ob svoji smrti.

V nastopnih primerih vdovi sploh ne gre pravica do vdovske rente in sicer:

1.) če izza dne, ko je zavarovanec sklenil zakon, še ni poteklo 6 mesecev; izvzet je primer, če je zavarovanec umrl vsled nezgode, ki se je pripetila šele po sklenjenem zakonu;

2.) če je zavarovanec sklenil zakon potem, ko je že dovršil 50. leto starosti;

3.) če je zavarovanec ob času, ko je bil sklenjen zakon, že užival invalidno ali starostno rento, kakršno predvideva zakon o pokojninskem zavarovanju;

4.) če je bila vdova ob smrti svojega moža od njega vsled lastne krivde sodno ločena ali če je bil zakon sodno razvezan;

5.) ako je s kazensko sodno sodbo dokazano, da je vdova s preišljenim dejanjem zakrivila ali sozakrivila moževo smrt.

c) Vzgojevalni prispevki.

Pravica do vzgojevalnih prispevkov je priznana otrokom pod 18. letom, ki jim je umrl zavarovani oče oziroma zavarovana mati, ako sta oče ali mati ob svoji smrti prejemale invalidno ali starostno rento, oziroma ako sta se ob svoji smrti mogla nadejati take rente. Prejemanje vzgojevalnih prispevkov zavisi torej od tistih splošnih pogojev, kakor prejemanje vdovske rente. Nezakonski otroci, ki niso bili pozakonjeni, in otroci iz zakonov, ki so bili sklenjeni, ko je zavarovanec že užival invalidno ali starostno rento, vobče nimajo pravice do vzgojevalnih prispevkov iz zavarovanja svojega očeta. Nezakonski otroci, ki niso bili pozneje pozakonjeni, imajo pač pravico do vzgojevalnih prispevkov, če je bila zavarovana njih nezakonska mati, nimajo pa te pravice na podstavi zavarovanja nezakonskega očeta.

Iz očetovega zavarovanja gre pravica do vzgojevalnih prispevkov samo zakonskim in pozakonjenim otrokom; če je oče užival invalidno rento ali starostno rento že takrat, ko je sklenil zakon, pa tudi zakonski otroci iz tega zakona nimajo pravice do vzgojevalnih prispevkov.

Vzgojevalni prispevek znaša za vsakega enojno osirotelega otroka eno tretjino, za vsakega dvojno osirotelega otroka pa dve tretjini invalidne rente, ki bi imel roditelj do nje pravico, oziroma ki bi se je mogel nadejati. Pri ugotovitvi invalidne rente, ki se na njeni podlagi odmerjajo vzgojevalni prispevki, se računa samo osnovni znesek invalidne rente; stopnjevalni znesek, ki bi imel roditelj do njega eventualno pravico, se ne upošteva.

Če sta bila zavarovana oba roditelja, se odmerjajo vzgojevalni prispevki za dvojno osirotele otroke s celim osnovnim zneskom invalidne rente, ki bi imel višje zavarovani roditelj do nje pravico.

Če je več otrok, potem vsota vseh vzgojevalnih prispevkov ne sme presegati:

a) pri enojno osirotelih otrocih, dokler živi oče 50%, če in dokler uživa vdova vdovsko rento, pa 75%;

b) pri dvojno osirotelih otrocih 200% prej omenjene pravice.

V nobenem primeru pa vsota vseh vzgojevalnih prispevkov ne sme biti višja, kakor renta, ki jo je zavarovani roditelj ob svoji smrti pridobil oziroma užival. Ako bi vsota vseh vzgojevalnih prispevkov, izračunanih po prej navedenem načinu presegala ta znesek, se morajo vzgojevalni prispevki do tega zneska sorazmerno porazdeliti na upravičene otroke.

č) Enkratna odpravnina.

Ako nameščenec še ni bil 60 mesecev zavarovan, ko je umrl, in njegova smrt tudi ni bila posledica nezgode, ki se mu je pripetila pri izvrševanju poklica, potem njegova vdova nima pravice do vdovske rente; tudi njegovim otrokom pod 18. letom v tem primeru ne gredo vzgojevalni prispevki. Pač pa priznava zakon v tem primeru vdovi pravico do enkratne odpravnine. Ako zavarovanec ni zapustil vdove, se razdeli odpravnina po enakih delih med zavarovančeva otroke. Ako nameščenec ni zapustil niti vdove niti otrok pod 18. letom, sme zahtevati odpravnino zavarovančeva siromašna mati, če je zavarovanec pred smrtjo prispeval za njeno preživetje.

Kot enkratna odpravnina se izplača vdovi, oziroma otrokom dvojni osnovni znesek one invalidne rente, ki bi imel zavarovanec do nje pravico po preteku 120 mesecev v tistem plačilnem razredu, ki je bil v njem ob svoji smrti. Siromašna mati dobi odpravnino v izmeri enkratnega osnovnega zneska pravkar omenjene invalidne rente.

Zavarovanci in njih svojci smejo svoje terjatve, oziroma pravice iz pokojninskega zavarovanja odstopati in zastavljati le v teh dveh primerih:

- 1.) da se pokrijejo terjatve oseb, ki imajo napram njim zakonito pravico do alimentacije;
- 2.) da se poplačajo predujmi, ki so jih na svojo prošnjo dobili od službodajalca ali nosilca zavarovanja na račun zavarovalnih terjatev, ki so že zapadle, pa še niso bile nakazane.

Za druge kakor navedene namene se terjatve, oziroma pravice iz pokojninskega zavarovanja ne smejo odstopati, pa tudi ne zastavljati. Odstop ali zastava omenjenih pravic, odnosno terjatev v druge namene, je nedopustna in brez pravnega učinka. Zavarovanec sme n. pr. odstopiti svojo invalidno rento svojim otrokom, ki jih je dolžan po zakonu preživljati; za ta namen sme tudi svojo rento zastaviti, ne sme pa odstopiti svoje rente gostilničarju, ki mu dolguje za pijačo, ali trgovcu, ki mu dolguje za blago; tudi ne more zastaviti svoje rente posojilnici, pri kateri bi rad najel posojilo.

Kakor se pravice in terjatve iz pokojninskega zavarovanja ne morejo odstopati in zastavljati v druge namene, kakor smo jih navedli, tako se tudi ne morejo zarubljati v druge, kakor samo v te namene.

S pokojninskim zavarovanjem naj se preskrbi nameščencem in njih svojcem trajna pomoč; ta pomoč bi postala v mnogih primerih iluzorna, ako bi mogel upravičenec z njo prosto razpolagati. Z določbo, da sme upravičenec s svojo rento le v zelo omejenem obsegu razpolagati, namerja zakon upravičenca obvarovati lastne nepremišljenosti in lahkomiselnosti.

VI. Izplačevanje, počivanje in zastaranje prejemkov; posledice neupravičenega prejemanja. Zdravljenje prejemnikov invalidnih rent.

Vse rente in vzgojevalni prispevki se izplačujejo v mesečnih obrokih naprej. Ako neha pravica do njih v teku meseca, se za ta mesec prejeti zneski ne vračajo. Upravičeni prejemniki morajo na zahtevo pred vsakim izplačilom predložiti potrdilo življenja, oziroma vdovstva. Odpravnine se morajo izplačati takoj, ko se je dokazala pravica do njih.

Pravica prejemati invalidne, vdovske rente ter vzgojevalne prispevke počiva, dokler uživa upravičenec rento na podstavi predpisov o prisilnem nezgodnem zavarovanju; v tem primeru počiva pravica do izmere nezgodne rente.

Ta določba uravnava konkurenco terjatev oziroma pravic, ki nastanejo iz istega povoda hkrati iz nezgodnega in iz pokojninskega zavarovanja. Ta konkurenca nastopi, če je nastala pridobitna nesposobnost oziroma smrt nameščenca vsled obratne nezgode, ki je moral biti nameščenec zoper njo zavarovan po predpisih o prisilnem nezgodnem zavarovanju. Ako je postal nameščenec za pridobitek nesposoben vsled obratne nezgode, zadobi pravico do nezgodne rente iz nezgodnega zavarovanja in pravico do invalidne rente iz pokojninskega zavarovanja. Ker pa je bila v tem primeru povod pridobitne nesposobnosti obratna nezgoda, ki naj za njene posledice zavaruje specialno nezgodno zavarovanje, je zakon za ta primer utesnil pravice iz pokojninskega zavarovanja. Dokler dobivajo nameščenci, oziroma njegovi svojci nezgodno rento, naj počivajo pravice iz pokojninskega zavarovanja; izvzeta je samo starostna renta in sicer do izmere nezgodne rente. Ako je nezgodna renta večja, kakor so invalidna, vdovska renta oziroma vzgojevalni prispevki iz pokojninskega zavarovanja, potem počivajo te pravice iz pokojninskega zavarovanja popolnoma, dokler dobiva upravičenec nezgodno rento. Ako pa bi šli nameščencu oziroma njegovim svojcem višji prejemki iz pokojninskega zavarovanja, potem smejo svoje pravice iz pokojninskega zavarovanja uveljavljati toliko, kolikor presegajo te pravice nezgodno rento. V zadnjem primeru bi dobival upra-

vičenec razen nezgodne rente tudi še invalidno, vdovsko rento oziroma vzgojevalni prispevek iz pokojninskega zavarovanja in sicer v tistem znesku, s katerim presegajo te pravice iz pokojninskega zavarovanja nezgodno rento.

Starostna renta ostane v vsakem primeru neprikrajšana, najsi dobiva nameščenec tudi nezgodno rento. Nameščencu, ki mu gre starostna renta, se mora ta renta dajati neprikrajšana poleg nezgodne rente.

Pravica prejemati katerekoli rente, všteti starostne rente ter vzgojevalne prispevke, počiva nadalje v teh dveh primerih:

1.) dokler prestaja upravičenec več nego enomesečno kazen na svobodi. Pravica prejemati rento počiva seveda samo glede tistega prejemnega upravičenca, ki služi kazni. Ako ima zaprti, za prejem upravičeni rodbino, oziroma družinske članke, ki je po zakonu zavezan za nje skrbeti, se morajo starostne, invalidne in vdovske rente nakazati zadevnim rodbinskim članom;

2.) dokler za prejem upravičeni brez pritrditve nosilca zavarovanja trajno prebiva v inozemstvu. V tem primeru sme nosilec zavarovanja upravičenca odpraviti s polovico kapitalne vrednosti njegovih pravic. Mišljeno pa ni vsako, tudi začasno bivanje v inozemstvu, marveč samo trajno prebivanje v inozemstvu. Potovanje v inozemstvo ne prekine prejetanja, le če se je za prejem upravičeni preselil v inozemstvo z namenom, da ondi trajno ostane, počivajo njegove pravice. Dokler se stalno nahaja v inozemstvu brez pritrditve nosilca zavarovanja, mu ne gredo nobeni prejemki; njegove pravice pa zopet ožive, čim se zopet vrne na naše državno ozemlje.

Pravica oziroma prejetanje dajatev iz pokojninskega zavarovanja prestane nadalje z zastaranjem. Glede zastaranja veljajo vobče določbe občega državlanskega zakonika. Samo glede časa zastaranja so v zakonu o pokojninskem zavarovanju posebne določbe. Doba zastaranja za uveljavljanje pravice do prejetanja rente traja namreč 10 let izza postanka pravice, za uveljavljanje posameznih obrokov rente pa eno leto izza dospelosti obroka.

Zakon o pokojninskem zavarovanju uravnava tudi primere, če je oseba neupravičeno prišla do užitka kakšne dajatve po tem zakonu. Za te primere je določeno, da se morajo neupravičeno dobljeni prejemki, ne oziraje se na morebitno kazenskösodno preganjanje, vrniti s 5% obresti. Obrestovanje odpade samo glede neupravičeno prejetih vzgojevalnih prispevkov.

Invalidne rente se izplačujejo nameščencem, kadar postanejo za pridobitek nesposobni, kadar torej ne morejo več izvrševati svojega poklica in se dajejo dotlej, dokler traja pridobitna nesposobnost. Pridobitna nesposobnost utegne biti trajna ali pa samo začasna. V mnogih primerih se da pridobitna nesposobnost s primernim zdravljenjem ali s posebnim načinom zdravljenja odpraviti. Da se v takih primerih prepreči samovoljnost prejemnih upravičencev v tem pogledu dali naj se poskusi odpraviti pridobitna nesposobnost, pooblašča zakon nosilca zavarovanja, da sine pod določnimi pogoji odrediti posebno zdravljenje za ta namen, da se zopet doseže pridobitna sposobnost.

V ta namen sme nosilec zavarovanja na svoje stroške spraviti zavarovanca v kako zdravilišče (bolnica i. dr.) ali sicer na kak kraj, ki je pripraven za zdravljenje. To sme storiti brez pritrditve zavarovančeve v vseh onih primerih, v katerih se sme po zakonu o zavarovanju delavcev z dne 14. maja 1922 odrediti zdravljenje zavarovančevo v bolnici. Brez pritrditve zavarovanca sme potemtakem nosilec pokojninskega zavarovanja odrediti zdravljenje v zdravilišču, oziroma na kraju, za ta namen pripravnem, če zavarovanec ne živi v istem gospodarstvu s svojim zakoncem ali z drugimi rodbinskimi člani oziroma, če ne uživa drugje zadostne domače oskrbe. Ako živi zavarovanec v skupnem gospodinjstvu ali v domači oskrbi, se sme odrediti zdravljenje le s pritrditvijo zavarovanca; toda tudi ta določba ne velja takrat, če je bolezen nalezljiva ali če je potrebno zdravljenje v zdravilišču oziroma na kraju, za to pripravnem z ozirom na naravo bolezni ali če se član ne drži zdravniških nasvetov ter s tem zavlačuje ozdravljenje.

Dokler traja zdravljenje, ki ga je odredil nosilec pokojninskega zavarovanja, se sme prejemanje invalidne rente docela ali deloma ustaviti. Ako pa ima zavarovanec rodbinske člane, ki je za njih preživljanje doslej bistveno prispeval, potem se mora svojem dajati podpora, in sicer v izmeri vsaj polovice rente, ki ima zavarovanec do nje pravico.

Ako se je zavarovanec odtegnil zdravljenju, ki ga je odredil nosilec zavarovanja, potem se mu sme invalidna renta docela ali deloma ustaviti. To velja seveda samo za one primere, v katerih sme nosilec zavarovanja brez pritrditve zavarovančeve odrediti zdravljenje.

Ako nastane glede odrejenega zdravljenja oziroma v zvezi s tem zdravljenjem spor med nosilcem zavarovanja in rentnim prejemnikom, odloča o tem sporu pristojno razsodišče.

VII. Prestanek zavarovalne dolžnosti, povračilo premij, zopetni vstop v dolžnost zavarovanja.

V III. odstavku so navedeni pogoji oziroma momenti, ki osnujejo dolžnost pokojninskega zavarovanja. Kakor se začenja zavarovalna dolžnost le, če so izpolnjeni vsi zakoniti pogoji, tako traja zavarovalna dolžnost le toliko časa, dokler so dani vsi zakoniti pogoji, ki so prvotno osnovali zavarovalno dolžnost. Zavarovalna dolžnost prestane ob sebi, čim odpade tudi samo eden onih pogojev, ki osnujejo združeni dolžnost prvotnega zavarovanja, n. pr. nameščenec ne bi opravljal več pretežno duševnih opravil, ali ako bi se znižali njegovi prejemki pod minimalni letni znesek, bi prestala ob sebi zav. dolžnost. Zavarovalna dolžnost prestane nadalje, čim pripade nameščencu invalidna oziroma starostna renta. Čim so torej dani pogoji, ki je od njih odvisno prejemanje invalidne, oziroma starostne rente, prestane zavarovalna dolžnost, najsi bi nameščenec tudi še nadalje ostal v zavarovanju zavezani službi.

V vseh primerih, kadar prestane zavarovalna dolžnost, pa ostanejo nameščencem pravice iz pokojninskega zavarovanja ohranjene še 18 mesecev potem, ko je prestala zavarovalna dolžnost.

Osebe, ki je njih dolžnost zavarovanja iz kateregakoli vzroka prestala, ali ki so bile izločene iz zavarovanja, ker zanje sploh ni obstajala zavarovalna dolžnost, imajo pravico zahtevati, da si jim povrne tisti del zanje v resnici plačanih premij, ki odpade po zakonu nanje, to pa le s pogojem, ako so pozneje ostali najmanj šest mesecev brez opravlja, ki bi osnovalo pokojninsko zavarovanje.

Nerelevantno je, ali je službodajalec, ki jamči nosilcu zavarovanja za plačilo cele premije, svojčas odtegoval nameščencu odpadajoči delež ali ne. Vplačani deleži premij se vračajo samo do najvišjega zneska takozvane premijske rezerve.

Ako se je zavarovancu na podstavi njegovih lastnih vplačil vštela službena doba v pokojninsko zavarovanje ali ako je zavarovanec nekaj časa prostovoljno nadaljeval zavarovanje, potem se mu mora od premijske rezerve, ki se je vsled tega zavarovanja nabrala, povrniti vsaj 75%, najmanj pa znesek, ki je enak popolni premijski rezervi po odbitku enoletne premije plačilnega razreda, ki je bil vanj zavarovanec naposled uvrščen. S to določbo ustanavlja zakon ugodnost za zavarovance, ki so si vkupili službena leta, oziroma ki so prostovoljno nadaljevali zavarovanje.

Ženskam, ki sklenejo zakon v teku dveh let potem, ko so izstopile iz zavarovanja, ali ki izstopijo iz zavarovanju zavezane službe v teku dveh let potem, ko so sklenile zakon, se mora vrniti 80% vseh zanje vplačanih premij.

Povračilo premij sme terjati le zavarovanec sam. Glede odstopanja, zastavljanja in rubeža teh terjatev velja isto, kar smo omenili glede vseh drugih terjatev in pravic, ki izvirajo iz pokojninskega zavarovanja. Omenjene terjatve prestanejo, ako jih ni zavarovanec uveljavil pri nosilcu zavarovanja v teku treh let potem, ko so bili dani zadevni pogoji. Prestanejo pa tudi, ako je upravičenec zopet nastopil zavarovanju zavezano službo, še preden je uveljavil svojo zahtevo po povračilu premij. Terjatve za povračilo premij so sicer osebne terjatve in jih more uveljaviti le upravičenec sam; čim jih je pa uveljavil, preidejo seveda tudi na njegove dediče.

Ako dosežajo deloma povrnjene premije višino premijske rezerve ali ako jo presežajo, veljajo povrnjene premije za po-

polno odpravnino. V tem primeru preneajo vse pravice zavarovanca napram nosilcu zavarovanja. Ako nameščenec, ki je bil na omenjeni način odpravljen, pozneje zopet nastopi zavarovanju zavezano službo, se mu prejšnje zavarovanje prav nič ne všteva; smatra se, kakor da je prvič postal zavarovanju zavezan. V vseh drugih primerih, kadar so se nameščencu povrnila nižji zneski, kakor je premijska rezerva, se reducirajo pričakovanja, oziroma vračunljivi prispevni čas v razmerju, kakršno je med vrnjenim zneskom in nabrano premijsko rezervo. Ta določba je važna, ker ostanejo, kakor smo že prej omenili, pravice iz zavarovanja ohranjene zavarovancem še 18 mesecev potem, ko je prestala zavarovalna dolžnost. Nameščenec, ki so mu bile vrnjene premije v manjšem znesku nego je premijska rezerva, sme vzlic temu še vedno zahtevati reducirano invalidno rento, ako postane še v teku omenjenih 18 mesecev za pridobitek nesposoben.

Ako vstopi nameščenec pozneje zopet v zavarovanje, se vštejejo nova pričakovanja k prej pridobljenim, če je bilo zavarovanje pretrgano vsled prejemanja invalidne rente ali pa če je bilo zavarovanje najdalje 12 let pretrgano, potem ko je dospela zadnja premija.

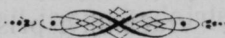
V vseh drugih primerih se vračuni pet let prebitega časa čakanja.

V primeru, da prestane zavarovalna dolžnost, ostanejo kakor smo že omenili iz zavarovanja pridobljene pravice, oziroma pričakovanja ohranjena še 18 mesecev potem, ko je prestala zavarovalna dolžnost. To pravico je moč preko 18 mesečne dobe časovno neomejeno podaljšati proti temu, da vplača nameščenec vsako leto priznalno pristojbino v znesku treh dinarjev. Ta pristojbina se mora vplačati v dveh obrokih za pol leta naprej. Podaljšanje omenjene pravice je mogoče samo, ako je bil nameščenec zavarovan že najmanj 120 mesecev. Prvi obrok priznalne pristojbine se mora vplačati najkasneje v 14 dneh potem, ko je došel v plačilo. V plačilo dospe prvi obrok prvega dne 19. meseca potem, ko je prestala zavarovalna dolžnost. Ako je zavarovanec s plačilom obroka dlje nego šest mesecev v zamudi, preneajo njegove pravice iz po-

kojninskega zavarovanja, ne da bi smel zavarovanec zahtevati povračilo vplačanih priznalnih pristojbin.

Od plačila priznalnih pristojbin se morejo na njih prošnjo oprostiti zavarovanci, ki so bili poklicani na aktivno vojaško službovanje in sicer za ves čas tega službovanja.

(Dalje prih.)

Ali je stanovanjsko sodišče upravno oblastvo?

Dr. Francè Goršič.

Zakon o stanovanjih z dne 30. decembra 1921 določa (čl. 6.), da je ustanoviti posebna sodišča za pretresanje in reševanje pritožb, ki bi se vlagale zoper odloke stanovanjskih oblastev pa zoper neenoglasne odločbe razsodišč, ki poslujejo pri stanovanjskih oblastvih. Pritožbe da je vlagati na prejšnjem ozemlju kraljevine Srbije, Črne gore in Vojvodine pri ministrstvu za socialno politiko, v ostalih pokrajinah pa pri pokrajinskih upravah.

Baje ne toliko zato, ker upravnih stvari ni spajati z rednim sodstvom, nego bolj radi tega, ker so se apelacioni sodovi branili velikega bremena, ki se jim je kot stanovanjskim sodiščem obetalo, je bila opuščena namera, pretresanje in reševanje stanovanjskih pritožb poveriti rednim višjim sodiščem. V pravilniku za izvrševanje zakona o stanovanjih (odslej kratko: stanovanjski pravilnik) je minister za socialno politiko upostavil posebna stanovanjska sodišča (stanovanjska oblastva II. stopnje) in sicer v Beogradu za Srbijo, Vojvodino in Črno goro, v Sarajevu za Bosno, v Splitu za Dalmacijo, v Zagrebu za Hrvatsko, v Ljubljani za Slovenijo.¹⁾

¹⁾ V vseh redakcijah čl. 45. stan. prav. (ne tudi v zakonu o stanovanjih) je določeno, da ustanove veliki župani stanovanjska sodišča, čim bodo osnovane oblastne občne uprave. Izrečno odreja tudi odločba min. sveta z dne 3. decembra 1924. O. br. M. 1431 o ukinitvi

Ustroj je določen nastopno (čl. 45. stan. prav.). Vsako stanovanjsko sodišče je sestavljeno tako, da ima predsednika in potrebno število sodnikov. Po potrebi in obsegu poslov posluje en odsek (senat) ali več odsekov.²⁾ V vsakem odseku odločajo trije člani. Po potrebi in na predsednikov poziv zborujejo ti člani sodišča v skupni seji, da sklepajo o načelnih vprašanjih zaradi enotnega postopanja. Predsednik in člani stanovanjskih sodišč morajo imeti kvalifikacijo za sodnike rednih sodišč ali pa morajo biti državni uradniki z dovršeno pravno fakulteto.³⁾ Predsednika in sodnike pri ministrstvu za socialno politiko postavlja minister, pri pokrajinskih upravah pa pokrajinski namestnik.⁴⁾ Predsedniku in članom gre honorar, ki obremenja državno blagajno. Višino honorarja odreja minister za socialno politiko, pokrajinski namestnik ali oblastni veliki župan.⁵⁾

Zakon o stanovanjih (čl. 6.) je tudi ukazal, da so odločbe posebnih sodišč, ki naj se ustanove, izvršne. Ta zakonska oddelka za soc. politiko pri pokrajinski upravi za Slovenijo v Ljubljani in o prenosu poslov tega oddelka, da ustanovita velika župana, ljubljanski in mariborski, vsak svoje stanovanjsko sodišče pri svoji oblasti (čl. 3.). Predmet te razprave se tiče torej tudi stanovanjskih sodišč v Ljubljani in v Mariboru, ki sta pričeli poslovati letos.

²⁾ Pri pokrajinski upravi za Slovenijo sta prvotno poslovala dva senata, a septembra meseca 1924. je bil drugi senat ukinjen.

³⁾ Po prvotnem besedilu stan. pravilnika naj bi se jemali predsednik in člani izmed uradnikov-pravnikov oblastva, ki je pri njem stanovanjsko sodišče obrazovano; po osebнем pristanku in z odobritvijo rednega sodišča pa naj bi se smel en član imenovati tudi izmed rednih sodnikov. To odredbo je minister za socialno politiko odpravil že z rešenjem z dne 30. decembra 1922. št. 16.181, ki je objavljeno v Uradnem listu 24/1923 (kos 4.).

⁴⁾ Z rešenjem z dne 19. februarja 1923. br. 15.777 P. je minister za socialno politiko odpravil določbo, da velja postavitve predsednika in sodnikov za leto dni. Od 1. 1. 1925 l. dalje postavlja predsednika in sodnike oblastni veliki župan (glej opombo¹⁾).

⁵⁾ Gori v opombi ¹⁾ navedeno likvidacijsko rešenje je pridržalo pravico določevanja višine nagrade izključno ministru za socialno politiko. Od 1. 1. 1925. dalje pristoji velikim županom zgolj pravica, da predlagajo nagrado.

določba je v stanovanjskem pravilniku izpopolnjena z besedami: »Odločbe stanovanjskih sodišč so izvršne in zoper nje nima nihče pritožne pravice.«⁶⁾

Je-li stanovanjsko sodišče upravno oblastvo II. stopnje, ki se smejo zoper njegove odločbe vlagati tožbe na upravno sodišče v smislu čl. 18. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih, to vprašanje je postalo aktualno, ko je začelo s 1. avgustom 1923. l. poslovati upravno sodišče za Slovenijo v Celju (glej stran 475. Ur. l. ex 1923) ter pozivati stanovanjsko sodišče pri pokrajinski upravi za Slovenijo v Ljubljani, naj poda svojo izjavo na vloženo tožbo ter predloži spise. Navod, ki ga je ministrstvo za socialno politiko dalo stanovanjskemu sodišču, je rekel, da je »Sud za Stanove jedan špecijalan sud, ne administrativna vlast« ter da ne pristoji upravnemu sodišču nobena pravica vplivati na izvršne odločbe stanovanjskega sodišča. Predlagajoč upravnemu sodišču zahtevane spise in vlagajoč hkrati svojo izjavo, je stanovanjsko sodišče po tem napotku v več primerih ugovarjalo, da je stanovanjski spor podsodnosti upravnega sodišča odtegnjen, ker je stanovanjsko sodišče na temelju zakona o stanovanjih in stanovanjskega pravilnika, zlasti še po odločbi z dne 30. decembra 1922. št. 16181., s katero je bil čl. 45. stan. prav. izpremenjen, ter po novelah in sicer po dodatku k stan. pravilniku z dne 6. julija 1923. br. 111. in po izpremembah in dopolnitvah k stan. pravilniku z dne 8. oktobra 1923. br. 100.690. organizirano kot *neredovito pravo sodišče* v civilnopravdnem smislu, kakor so bili ali so še: bivši dvorni maršalat, bivša konzularna sodišča na Osmanskem, naša obrtna sodišča, obligatorna razsodišča, patetno sodišče itd. Stanovanjskemu sodišču da pristoji torej *značaj rednih sodišč* v smislu čl. 19. t. 1.

⁶⁾ Okvir te razprave bi bil prekoračen, ako bi razpravljaj tudi o ponovni razpravi na občni seji (glej izpremembe in dopolnitve k stan. prav. z dne 8. oktobra 1923., Sl. Nov. od 16. 10. 1923. br. 237). To popolnoma pogrešeno naredbo je minister za soc. politiko z 31. decembrom 1923. ukinil. Na zahtevo nezadovoljne pravnice stranke je namreč smel pokrajinski namestnik odrediti, da je vzeti dotični spor v ponovno razpravo na občni seji stanovanjskega sodišča.

zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih. Tožba na upravno sodišče in na državni svet v stvareh, ki spadajo v njihovo pristojnost, ni dopustna.

Upravno sodišče za Slovenijo v Celju dosledno odklanja to naziranje trdeč, da je stanovanjsko sodišče zgolj upravno oblastvo, ne pa redno sodišče v smislu gorenjega zakona. Ravno iz čl. 6. zakona o stanovanjih in čl. 45. stan. prav. da poteka dovolj jasno, da člani stanovanjskih sodišč niti niso nezavisni, kadar izrekajo pravico, niti ne sodijo samo po zakonih, marveč odločajo v polnem obsegu tudi po uredbah in po občnih navodilih upravnih oblastev, ki so jim nadrejena: ministra za socialno politiko in pokrajinskega namestnika.⁷⁾ Člani stanovanjskih sodišč da niso stalni, temveč jih sme minister za soc. politiko ali pokrajinski namestnik vsak čas odpoklicati z njihovega položaja. Zakon o stanovanjih sicer res ne govori o tožbah na upravno sodišče, a to da je popolnoma umevno, ker so se pravna sredstva upravnega sodstva uredila v posebnem zakonu, namreč v zakonu o državnem svetu in upravnih sodiščih, ki je izšel pozneje nego zakon o stanovanjih, pa izrečno dovolil pravico, da se sme tožiti pred upravnim sodiščem zoper odločbe upravnih oblastev. Nikakor ne izključuje upravnosodnih pravnih sredstev okoliščina, da proglašča starejši zakon o stanovanjih odločbe stanovanjskih sodišče za izvršne. Tudi odločbe drugih upravnih oblastev so pravnomočne ali neizpodbojne takrat, kadar ni več pravice, da bi se stranka pritožila na rednih instancah, izvršne pa so iz važnih razlogov često že prej. Treba je razločevati izvršnost od pravnomočnosti. Tožba na upravno sodišče po čl. 36. odst. 1. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih praviloma sploh ne ovira izvr-

⁷⁾ To je upravno sodišče zaključevalo tudi po samem navodu ministrstva soc. politike z dne 26. novembra 1924. K Br. H 72, kjer pravi ministrstvo, »da stoji na stanovištu, da su Sudi za Stanove prema čl. 6. Zakona o Stanovima specijalni sudovi, a ne forum administrativni, pa da prema tome stanarinski predmeti ne spadaju u nadležnost Upravnih Sudova. Koje stanovište zauzima i Državni Savet prema čl. 38. Zakona o Drž. Savetu i Upravnim Sudovima.«

šitve upravnega akta, saj so upravnosodna pravna sredstva po duhu zakona vkljub svoji rednosti vendarle pravna sredstva, ki so naslovljena na oblastva, organizirana po sodniškem načinu; so torej sredstva, ki jih je uporabljati pri oblastvih drugega značaja nego so upravna oblastva. A tudi kadar je vložena tožba na upravno sodišče, sme upravno oblastvo pod nekimi pogoji odgoditi izvršitev upravnega akta. Vse to je dovolj, da po čl. 6. odst. 3 zakona o stanovanjih, ki govori o izvršnosti odločb stanovanjskega sodišča, nikakor ne moreš zaključevati, da je upravno sodišče nepristojno, marveč upravno sodišče je v polni meri pristojno, da rešuje vse tožbe zoper odločbe stanovanjskih sodišč.

V več primerih, kjer je bilo upravno sodišče celjsko tožbam ugodilo in odločbe stanovanjskega sodišča razveljavilo, je ministrstvo za socialno politiko po čl. 39. zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih naročilo, da je vložiti pritožbe na državni svet, ki mu je torej dane dovolj prilike, da se izreče o gorenjem naziranju, ki o njem po vsi priliki lahko trdimo, da je *communis opinio* vseh slovenskih upravnih pravnikov, ter da vrhovno upravno sodišče razsodi, katero mišljenje o značaju institucije stanovanjskih sodišč je pravilno, ali srbijansko ali prečansko.

Do sedaj⁸⁾ je prejelo stanovanjsko sodišče tri *razsodbe* državnega sveta.

1.) Državni svet je dne 29. decembra 1923. Br. 16.371 razveljavil razsodbo upravnega sodišča kot po zakonu neosnovano, ker je našel, »da Upravni Sud nije bio nadležan, da se upusti u raspravu ovoga spora. Njegova nadležnost, određena u čl. 18. Zakona o Drž. Savetu i Upravnim Sudovima, ograničena je u sporovima oko uredjenja zakupnih odnosa Zakonom o Stanovima. Po čl. 6. tog zakona, u vezi čl. 48. Pravilnika za njegovo izvršenje, odluke Sudova za Stanove izvršne su i protivu njih niko nema prava žalbe. Tako isto i čl. 55. Pravilnika u svojim Izmenama i Dopunama od 8. oktobra 1923. g. Br. 100.690. ne dopušta protivu konačnih rešenja Opšte Sednice Suda za Stanove drugo pravno sredstvo sem obnove postupka po čl. 51. Pravilnika.«

⁸⁾ Do konca februarja 1925. Ostali primeri še niso rešeni.

Državni svet se ni pobavil z meritornim vprašanjem (šlo je za predhodno označbo stanovanja v svrhu sodne odpovedi po čl. 10. stan. prav.), marveč se je pečal le z vprašanjem pristojnosti. Motreč značaj tožba na upravno sodišče zgolj s stališča, ki te tožbe prišteva rednim pravnim sredstvom, odloča zoper upravno sodišče in za stanovanjsko sodišče, češ da je le to zadnja stopnja za stanovanjske spore.

Državni svet implicite negira vpliv poznejšega zakona o državnem svetu in upravnih sodiščih na starejši zakon o stanovanjih gledé dopustnosti upravnosodnih pravnih sredstev (čl. 18. zak. o drž. svetu in upr. sodiščih).

2.) Z istočasno rzsodbo z dne 29. decembra 1923. Br. 15.997 je državni svet zavrgel pritožbo stanovanjskega sodišča kot nedopustno iz nastopnih razlogov: »Državni Svet rasmotrio je ovu žalbu i ostala akta, pa je našao, da je rešenje Suda za Stanove nepravilno s formalne strane, jer je Sud istim prekoračio delokrug svoje vlasti. Stanbena vlast, nadležna za kažnjavanje po čl. 6. Pravilnika za izvršenje Zakona o Stanovima, je Vlast za Stanove I. stepena, a ne Sud za Stanove. Tu nadležnost jasno odredjuje čl. 53. u vezi čl. 30., 46. i 47. Pravilnika, tako da nema sumnje, koji je delokrug vlasti Suda za Stanove.⁹⁾ Neumesan je žalbeni navod da Upravni Sud u Celju nije bio nadležan da se upusti u reševanje ovoga spora, nego da je bilo mesta žalbi Drž. Savetu prema čl. 134 Ustava¹⁰⁾. Upravni Sud je poništio rešenje kao nepravilno s formalne strane, ne ulazeći u raspravu su-

⁹⁾ Stanovanjsko sodišče je bilo naprtilo denarno kazen neki tvrdki, ki v postopanju radi izdaje gradbenega naloga ni prijavila bilance. Do novele k stan. prav., to je do 3. maja 1923., je bilo namreč za izrek, da se odvzamejo poslovni prostori in stanovanja po čl. 3. nasl. stan. prav., pristojno stanovanjsko oblastvo II. stopnje, t. j. stanovanjsko sodišče. Državni svet pravi, da bi bilo tudi v času pred 3. 5. 1923. moralo izrekat denarne kazni po čl. 6. odstavku 2. in po čl. 21. odst. 1. stan. prav. stanovanjsko oblastvo I. stopnje, v tem primeru mestni magistrat mariborski, ne pa stanovanjsko sodišče.

¹⁰⁾ To je odgovor na trditev v pritožbi, da je bilo stanovanjsko sodišče edina in začnja stopnja, ter da bi se bil smel tožitelj pritožiti po čl. 134. odstavku 5. ustave naravnost na državni svet, nikakor pa ne na upravno sodišče.

štine spora, za što nije ni nadležan po čl. 6. Zakona o Stanovima. Upravni Sud je pravilno postupio, jer jedino on je bio nadležan u smislu čl. 18. Zakona o Državnom Savetu i Upravnim Sudovima da raspravi pitanje prekoračenja delokruga vlasti od strane Suda za Stanove u Ljubljani. Državni Savet u smislu čl. 134. Ustava i čl. 17. Zakona o Drž. Sav. i Upr. Sud. rasmatra pravna sredstva protivu ukaza i ministarskih rešenja, rešenja privremenih Pokrajinskih Uprava i presuda Upravnog Suda. Medjutim po čl. 45. Pravilnika Sudovi za Stanove nisu odeljenja ni Ministarstva za Socialnu Politiku ni Pokrajinskih Uprava.«

Po tej razsodbi bi se dalo torej zgolj domnevati, da je stanovanjsko sodišče specialen sod, zakaj državni svet se je takšnemu izreku izognil in je rešil, rekel bi, le negativno plat, ko pravi da stanovanjsko sodišče ni nikakršen oddelek ne ministrstva ne pokrajinske uprave ter da radi tega ne bi bilo mesta pritožbi n. pr. v primeru čl. 134. ustave na državni svet, ergo tudi ne mesta tožbi na upravno sodišče. Ali je upravno sodišče navzlic nepristojnosti za stvarno presojanje stanovanjskih stvari vendarle upravičeno, da razveljavi odločbo stanovanjskega sodišča v primeru, kadar je stanovanjsko sodišče prekoračilo svoj oblastveni delokrog, o tem bom govoril zdolaj.

3.) V razsodbi z dne 25. maja 1924. Br. 4807 je državni svet zavrgel pritožbo stanovanjskega sodišča ter se »nije ni upuštao u rasmatranje presude Upravnog Suda u Celju, pošto Sud za Stanove nema aktivnu legitimaciju za žalbu u smislu čl. 38. Zakona o Drž. Savetu i Upravnim Sudovima, jer po istom zakonskom propisu žalbu može izjaviti samo upravna vlast. Pa kako je Sud za Stanove u smislu čl. 6. Zakona o Stanovima jedan specijalan sud, organizovan ad hoc, a ne organ upravne vlasti, to on nije ni mogao legitimitet za žalbu zasnivati na osnovu čl. 38. Zakona o Državnem Savetu i Upravnim Sudovima. Sve ovo sada u toliko pre, pošto žalbu protiv presude Upravnog Suda nije izjavilo ni jedno od interesovanih privatnih lica po ovome

sporu.¹¹⁾ Pa kako, kao što se iz ovoga vidi, ne postoji aktivna legitimacija za žalbu Suda za Stanove, to se Državni Svet nije mogao ni upuštati u rasmatranje napred pomenute presude Upravnog Suda za rasmatranje presude Suda za Stanove, tako ni u ocenu na njenu sadržinu.«

Evo izjave erpressis verbis, da stanovanjsko sodišče ni organ upravne oblasti, nego da je specialen, ad hoc sestavljen sod! Zanimiva je ta razsodba razen tega še v dveh ozirih. Prvič radi tega, ker vrhovno upravno sodišče ni ura doma (čl. 41. nasl. sodnega pravilnika) razveljavilo razsodbe upravnega sodišča, ki je bilo svoj oblastni delokrog prekoračilo s tem, da je — in sicer po mnenju samega drž. sveta — pretresalo meritum stvari brez stvarne kompetence (glej čl. 6. zakona o stanovanjih!), mesto da bi se bilo s sklepom izreklo za nepristojno. Dalje pa še radi tega, ker vprašanje aktivne legitimacije ni pravdno predvprašanje, nego je del glavne stvari in spada v meritum.

Iz gorenjih treh razsodb drž. sveta, ki se pečajo s pravdnim predvprašanjem stvarne pristojnosti, preko tega pa v glavni stvari samo še z vprašanjem aktivne legitimacije, je mogoče povzeti naslednje bistvene reke: Stanovanjsko sodišče ni noben oddelek pokrajinske uprave odn. ministrstva, torej ni upravno oblastvo. Ono je posebno, ad hoc sestavljeno sodišče. Ker ni državno upravno oblastvo, se ne more posluževati upravnosodnih pravnih sredstev. Iz izvršnosti odločb, ki je normirana v čl. 6. zakona o stanovanjih, poteka nedopustnost, da bi se zoper odločbe stanovanjskih sodišč uporabljala upravnosodna pravna sredstva. Pač pa sme upravno sodišče razveljaviti odločbo stanovanjskega sodišča tedaj, kadar bi stanovanjsko sodišče prekoračilo svoj začrtani delokrog.

¹¹⁾ Ugotovim naj še, da je šlo v tem primeru za gradbeni nalog po čl. 3. stan. prav. Ni bilo torej druge stranke ali »lica« od tvrdke, ki je bila radi pokaznitve vložila tožbo na upravno sodišče.

I meni se zdi, da je edini relevantni kriterij oni, je-li stanovanjsko sodišče redno sodišče v smislu čl. 19. al. 1. zakona o drž. svetu in upravnih sodiščih, in da torej bistva vprašanja ni pogodil niti rek, da je stanovanjsko sodišče »jeden specijalan sud, organiziran ad hoc«, da »nije odeljenje pokrajinske uprave odnosno ministarstva.« Nima moše razsodbe vrhovnega upravnega sodišča, ki bi bila to reč popolnoma jasno rešila.

Zakon o stanovanjih govori le o posebnih sodiščih, ki se imajo ustanoviti pri ministrstvu za socialno politiko in pri pokrajinskih upravah. Stoprv stanovanjski pravilnik je na novo kar z viška določil¹²⁾, da se imajo ustanoviti stanovanjska sodišča pri oblastnih občnih upravah. Gotova resnica je torej, da od velikih županov organizirana oblastna stanovanjska sodišča, ki so začela poslovati l. 1925, niso osnovana na podstavi zakona. Njim torej značaja sodišč po čl. 19. al. cit. zak. še posebej radi tega ni moči priznati, ker okvirni t. j. stanovanjski zakon nima nobenega zakonodajavčevega pooblastila za sestavo takih sodišč.

Tudi ni dvomiti, da je zakon o drž. svetu in upravnih sodiščih ravno v določenih členov 18. in 19. derogatorno vplival na starejši stanovanjski zakon, po načelu: lex posterior derogat priori. Tu ni moči govoriti o podmenah in domnevah, nego gotovost in resnico izpričujeta jasna ratio legis in pa pravni nauk, ki razpoznavava izvršnost od pravnomočnosti.

Ko prehajam na analogijo glede na čl. 18. ibidem, mi kar naproti prihajajo protislovja, ki jih je spočela nesrečna metoda naličnosti. V izjemnem primeru prekoračenja oblasti naj bi bila stranki pač priznana pravica poslužiti se upravno-sodnih sredstev, stanovanjsko sodišče pa naj bi enake pravice nikoli ne imelo, v primeru zgoraj pod 2.) niti tedaj ne, kadar bi bilo upravno sodišče prekoračilo svojo oblast, nikari takrat, kadar bi bilo v stvarnem ali pravnem oziru in concreto ali pa z ozirom na vrzeli v zakonih vobče dvomno, je-li bilo stano-

¹²⁾ Glej gori opombo 1)!

vanjsko sodišče svoj oblastni delokrog sploh prekoračilo. Posito, non concessio, da se odločbe stanovanjskega sodišča za to, ker so izvršne, ne smejo ometati z upravnosodnimi pravnimi sredstvi, vendar potem brez pozitivne zakonske določbe tudi ni moči konstruirati za kak izjemen primer, n. pr. prekoračenje oblasti, upravnosodno tožljivost kot izjemo iz predpoloženega pravila. Še manj je to dopustno zgolj v prilog stranke, ne tudi v prilog toženega oblastva. Tudi ne bi koristilo, če bi se zagovornik tega načina skliceval na čl. 20. leg. cit., ker odločajo upravnosodna oblastva sama o svoji pristojnosti le v okviru določb o pristojnosti, navedenih v čl. 15. do 19. ibidem. Težava je zagovarjati mnenje, da je po potu naličnosti že kar v sedanjem čl. 18. tudi za naš primer zasnovana kompetenca upravnega sodišča, češ, stanovanjsko sodišče bodi zavoljo mene redno sodišče v smislu čl. 19/1, toda bog ne daj, da bi prekoračilo svojo oblast, zakaj s tem bi se samo iznebilo svojega sodnega značaja ter bi se enačilo z upravnim oblastvom, čigar posel si je prilastilo; ter dalje, češ, ergo so po čl. 18. dopustna upravnosodna pravna sredstva. Zakaj takemu miselnemu razporedu boš uspešno ugovarjal, da v večkrat omenjenem sporu (razsodba 2.) ni šlo za nikakšen kompetenčni spor med stanovanjskim sodiščem pa nekim zunanjim upravnim oblastvom, marveč le za pripetljaj, da je stanovanjsko sodišče brez vsakršnega sokoba ali graje funkcijo stanovanjskega oblastva I. stopnje privzelo k svojim poslom (pred 3. majem 1923. morda vendarle ne brez vsake zakonite zaslombe). In oporečeš, da upravnosodna oblastva niso poklicana reševati kompetenčne konflikte med stanovanjskimi oblastvi pa drugimi upravnimi oblastvi, še manj pa med stanovanjskimi oblastvi I. stopnje na eni ter stanovanjskim sodiščem na drugi strani. Slednje bi bilo po argumentaciji državnega sveta izključeno že na podstavi čl. 6. zak. o stanovanjih. Toda takšno mnenje bi bilo vrh tega tudi še v prekem protislovju s čl. 15. ibidem, ki proglašča za administrativni spor zgolj spor med poedincem ali pravno osebo na eni in upravnim oblastvom na drugi strani. Po tem potu se torej ni moči izmotati iz krožnega toka. K vprašanju, kdo je upra-

vičen soditi o prekoračenju oblasti, pa se pridružuje tudi še nadaljnje vprašanje, kje je kriterij za to presojo, kadar gre za stanovanjskopravne spore.

Ob tem položaju ni moči oporekati praksi upravnega sodišča za Slovenijo v Celju, ki dopušča upravnosodna sredstva proti odločbam stanovanjskih sodišč, ki jih smatra za upravna oblastva. Nesoglasje z državnim svetom v tej stvari je znamenit opomin zakonodajavcu, da mu je dobro paziti, da ne prehitava, kjer naj bi le — sledil. V posameznih pokrajinah naše kraljevine sta zakrivila različnost prava in iz nje potekajoča različna miselnost, da so stanovanjskopolični predpisi glede našega razpravnega predmeta (in morda tudi še v kakem drugem oziru) izenačeni v tekstu zakona, nikakor pa ne v življenju.

Pregled po pravniških revijah.

Pregled časopisa za pravnu filozofiju. Za pravnu filozofiju je od naročitog interesa da se zabeleže: Bd. XI. 1922/23. Heft 3. Logosa (Internationale Zeitschrift für Philosophie der Kultur) i 2. Heft, 1922/1923 (II. Jahrg.) časopisa Philosophie und Recht (Zeitschrift für Philosophie u. Rechtswissenschaft etc.). Logos nam pruža pregled rada i rezultata normativne (Kelsenove) škole sa jednim člankom pri kraju o transcendentnom (logičkom) idealizmu koji je bio od uticaja na ovu (normativnu) školu. Philosophie und Recht donosi članke ruskih naučnika o ruskoj pravnoj filozofiji.

U Logosu Kelsen razvija u članku Gott und Staat svoju ideju iz svoga dela Der soziologische und juristische Staatsbegriff, 1922 o identičnosti logičke strukture pojmova Bog i država. Kao što se u prirodnim i psihološkim naukama, kao i u samoj filozofiji, pojam supstance zamenjuje pojmom funkcije, tako isto se u državopravnoj nauci pojam države kao suverenog subjekta, suverene pravne ličnosti zamenjuje pojmom funkcionalnog odnosa (odnosa uzajamne zavisnosti) norama jednog pravnog sistema. Po Kelsenu, na taj način državopravna nauka dobija ono isto obeležje koje i psihologija koja izbacuje pojam duše kao supstance. Medjutim, po našem mišljenju jedna ovakva identifikacija čini jednu pogrešku. Bog je u svetu moguć u smislu same Kantove filozofije, ali suvereni pravni subjekt je nemoguć pojam u opšte (u logičkom smislu). Psiholo-

giji koja nam opisuje subjektivna stanja nije potrebna da pretpostavlja da postoji duša (kao supstanca) — to je stvar metafizike. Ali pravna nauka ne može uopšte da shvati državu kao pravni subjekt. Ova pogreška je došla od one težnje transcendentalnog idealizma da unificira naše saznanje koja se naročito ispoljava kod F. Sanderera i preko koga je u glavnom uticala na Kelsena.

Schreier izlaže u članku Die Wiener rechtsphilosophische Schule značaj Kelsenizma koji se sastoji u emancipovanju pravne metode, t. j. pravne teorije od sociologije i politike i daje pregled literature i rezultata ove škole, vodeći polemiku sa F. Sanderom, u jednom pravcu tačno. (U pogledu spominje prof. Weyra i prof. Pitamica kao predstavnike i saradnike ove škole među Slovenima). Mislimo da Schreier, pristalica ortodoksnog Kelsenizma, nije uhvatio značaj druga dva pravca u ovoj školi i nije ih u opšte osetio, — jer oni ili imaju realističkih elemenata ili teže direktno realizmu.

Fritz Sander u svome članku Der Begriff der Rechtserfahrung dolazi već do prilično jasnog shvatanja da pravo nije norma već egzistencijalni sud, da docnije, u jednom članku dodje do jošte jasnijeg. Ali nikako jošte da se emancipuje elemenata normativne teorije, možda pre svega zato, što je pod velikim uticajem transcendentalnog idealizma.

U poslednjem članku Zur Grundlegung der transcendental-philosophischen Methode koji za nas pravnike ima manje značaja nego ostali (Gusta Knittenmeyer-Götte, Bremen) predstavlja nam jasno stupnjeve našeg saznanja i, što je retko u ovoj filozofiji, povlači jednu razliku između teoretske i praktične oblasti koja teško može da govori u korist shvatanja F. Sanderera.

U Philosophie und Recht ruski naučnici izlažu nam razvoj i stanje ruske pravne filozofije i pružaju direktno ili indirektno karakterne crte gledišta u ovoj filozofiji, naročito po materialnoj, etičko-kulturnoj strani. I ako se u ruskoj pravnoj filozofiji mogu konstatovati isti pravci koji i u Evropi, i ako je ona bila stalno u kontaktu sa Evropom i pod njenim uticajem, (članak: Übersicht der neueren rechtsphilosophischen Literatur in Russland), ipak ona pokazuje, pored jednog velikog i obilnog rada na ovoj oblasti, što je već samo po sebi karakteristično, izvesne tipične osobine. One bi, kako nam izgleda, bile sledeće. (1) Vrednost države i prava ima samo relativan značaj. Iznad države stoje moral i religija kao viši stupnjevi vrednosti i kao ciljevi kojima ima da služe (V. naročito članak Novgorodceva. Über die eigentümlichen Elemente der russischen Rechtsphilosophie i članak Gurviča: Die zwei grössten russischen Rechtsphilosophen . . .). (2) U Rusiji ima znatan broj mislioca anarhista, ima ih i medju najvećim (Tolstoj). Ali ruski anarhizam je, za razliku od zapadnog, etički i religiozan (V. naročito članak Spektorskog Der russische Anarchismus i u vezi s tim moj članak Anarhizam i Rusi, Raskrsnica, Beograd 1923). (3) Ruska pravna filozofija ima i originalnih filozofskih ideja iz

čisto teoretske oblasti. To je njen psihologizam. Na ime, ruski pozitivizam se razvio u smislu psihologizma i to do krajnjih mogućnih granica. Najznačajniji predstavnik je Lav Petražicki (sada u Varšavi, ranije u Petrogradu), koji je uneo pored novih ideja, razvijanih moćnom dijalektikom i fantazijom, i nov metod istraživanja (psihološki) i čiji se uticaj, kako se nama čini, može konstatovati u ruskoj nauci, naročito u pitanju odnosa morala i prava. Njegov prethodnik je, poznati na zapadu, Korkunov, čija je opšta teorija prava prevedena na francuski (prevod je sa predgovorom pariskog prof. Larnauda.) (4) Ruska pravna filozofija karakteriše se idejom negiranja suverenosti države (kod Petražickog ona je dobila oštro-uman i dubok oblik, koliko se sećamo). To naročito važi za poslednji pravac koji u svom psihologizmu potvrđuje normativnost prava i time se dodiruje i ukršta sa pozitivizmom Duguitevim i kriticizmom Kelsenovim, sa školama koje negiraju pojam suverene ličnosti i uzimaju za polaznu tačku normu (idealne logičke forme, pravnu svest ili najzad solidarnost!). (V. članak Landaua *Die Voraussetzung der psychologischen Literatur in Russland*). (5) Pri kraju moglo bi se kao karakteristično spomenuti i to, da je ruska pravna filozofija, zapojena idejama krišćanstva, došla do pune svesti o pravu individue na opstanak (na život). Iz napred navedenog članka *Die zwei grössten russischen Rechtsphilosophen* saznajemo da je o tome objavio i knjigu pomenuti Novgorodcev.

Gj. Tasić.

Policija (Beograd) letnik 1923. *Dr. Dušan M. Subotić: Projekat novog kaznenog zakonika za našu državu* (br. 1.—6., 11.—24.)

Ta razprava ima svojo zgodovino! Ko smo dokončali v stalnem zakonodajnem svetu min. pravde v juliju 1922 načrt za jedinstveni kazenski zakonik, porazdelili smo si člani tega sveta tako, kakor prej pri načrtu za jedinstveni kazenskopravdni red, delo med seboj z namenom, da izdamo nekakšno poloficialno obrazloženje kazenskopravnih idej, ki so sprejete v načrt. Izdelati bi morali vsi člani svoje delo do 1. decembra 1922, a v določenem roku so priposlali redakterju Pravnega Pregleda dr. Subotiću le prečanski člani svoje prispevke. Nato je dr. Subotić priobčil sam vse obrazloženje v »Policiji«. V podrobnosti se ne moremo spuščati. Treba je ugotoviti, da je to delo — delo posameznika, ki je bil tudi član stalnega zakonodajnega sveta, a njegovo delo ne more veljati za poloficialno obrazloženje stalnega zakonodajnega sveta, kakor niti obrazloženje, ki je oficialnemu načrtu kazenskega zakona pridodano, ne ustreza povsem sklepom omenjenega sveta. — *Dr. Gj. Alimpić: Kazneni zakonik i zakonik o postopku sudskom u krivičnim delima.* (br. 1.—6.) Pisec polemizira zelo ostro s »kratkim objašnjenjem ovih zakona«, — prof. dr. Tomo Živanovića (Beograd). — *Dr. Gj. Alimpić: Novi državni svet — stara praksa.* (br. 5, 6.) Pisec zahteva razčiščenje čl. 50. zak. o drž. savetu i upr. sud. glede pristojnosti. — *Mih. Misler: Praznoverje u kriminalistici* (br. 5., 6.). Prinaša staro in novo gradivo o pušćanju raznih

predmetov na licu mesta po storjenem zločinu, prorokovanju iz kart, da se čarovnim potom izsledí zločinec, izkopavanju blaga, tolmačenju sanj in vedeževanju iz dlani, praznoverju pri prisegah. — *Dr. G. Alimpić: Kazneni zakonik i zakon o suzbijanju skupoče životnih namernica i nesavešne spekulacije* (br. 21, 22). O priliki članka, ki ga je prof. T. Živanović objavil v Arhivu (avgust 1923) o »varljivem merenju«, se je dotaknil gori naznanejene polemike Alimpićeve; v tem članku pa mu odgovarja pisec v še ostrejšem tonu dalje! — Razen teh važnejših člankov prinaša letnik 1923 mnogo poročil o ustroju in delovanju policije v nemški republici (br. 5, 6), v Kotoru (br. 13, 14), v Bolgariji (br. 15, 16), v Zagrebu (br. 17, 18, avtor T. Urbani), v Mariboru (str. 19, 20, avtor Vek. Kerševan), v Sarajevu (br. 19, 20), v Egiptu (br. 23, 24), dalje mnogo poročil o policijskih kongresih in mitingih, . . . toplo pisan nekrolog o Stojanu Protiću s sliko (br. 21, 22). Slednjič je objavil Svet. Vasiljević v br. 15—24 kot dodatek »Register zakona, uredaka, pravila propisa, pravilnika, odredaka, naredaka i razpisa — odštampanih v Služb. Novinama od 1. jan. 1919 god. do 30. aprila 1923.«

Dr. M. D.

Književna poročila.

Alfred Amschl: Aus den Werkstätten des Strafrechtes. Verlag Ulrich Moser, Graz, 1924. Str. 83.

Pisatelj pravi v uvodu, da hoče odgrniti zaveso, ki zakriva tajno delovanje v delavnicah kazenskega prava. Prvotno je nameraval priobčiti zbirko zanimivih kriminalnih primerov iz svojega triinštiridesetletnega službovanja, a to namero je opustil, ostal pa mu je uvod k tej zbirki, in evo ga: ta knjižica bi mu bila uvod.

Najprej navaja druge avtorje, ki so zbrali po aktih povzete kazenskoopravne primere — z justičnimi zmotami (Justizirrtümer), to so zbirke Anselma Feuerbach (1849), Erika Sello (1911) in Alberta Hellwig (1919). Svrhateh zbirke je bila jasna: opozarjati na justične zmote, da se onemogočijo. Krivdo, ki povzroča justične zmote, pripisuje Amschl nesrečnemu forsiranju priznani, enako t. zv. diagnostiki dejanskega stanu ali psihoanalize, pa tudi v ponovnem zaslišanju obdolžencev in prič vidi velike nevarnosti. Zelo lepo razvija pisatelj svoje ideje o pomenu izpraševanja: preiskovalni sodnik mora biti izvrstno podkovan v svoji stroki, mora biti splošno naobražen, imeti pa mora tudi jasen vpogled v praktično življenje: Kriminalna psihologija je navezana na kazuistiko. O vrednosti realij kot dokaznih sredstev si mora biti preiskovalni sodnik na čistem, kajti čeprav ima izvedenec zadnjo besedo, on, preiskovalni sodnik odreja, kako naj se postopa, on bodi »semper totus!«

Ko prehaja Amschl na poglavje o glavni razpravi, peča se najprej in najobširneje s forenzično zgovornostjo. Kakor vemo, je bil on svoj čas eden izmed prvih govornikov v sodni dvorani svojega področja in za to mu radi priznavamo, da je kompetenten, povedati nam v tej stvari svoje mišljenje. Brez pesniškega poleta, pravi Amschl, ni znamenitega, brez naravnega daru sploh ni govornika! Torej — prereka stari rek »orator fit«, vendar ne omalovažuje pouka v govorniški umetnosti, ki naj bi se pričel po njegovi misli že v srednji šoli. Inače podaja cel niz migljajev, kako se uspešno govori. Ne moremo tu navajati vseh, dasi bi nas mikalo. Vsaj dvoje pa naj poudarimo, da bodo o njih razmišljali tudi naši forenzični govorniki: Težišče govorništva naj se polaga v — odgovor (replikó ali duplikó) in pa — prisluškuje naj se svoji fantaziji tudi o prilikah, ki niso neposredno z govorom v zvezi: tupatam vznikne nezavestno stavek ali rečenica, ki nam utegne poslej krasno služiti v tem ali onem govoru. Take, iz nezavesti porojene domisljice si treba zabeleževati!

Na koncu izdá Amschl svoj pravnofilozofični kredo: On da je in ostane pristaš klasične šole (Birkmeyer). To šolo smatra za tisto, ki ustreza »dem deutschen Volkscharakter«, moderna šola z Lisztom vred mu je — laškega, torej tujega porekla in za to jo odklanja —.

To bi bil torej uvod h knjigi, ki jo je hotel Amschl napisati in ki naj bi vsebovala interesantne kazenskopravne primere iz njegovega službovanja. Vsekakor bi bila tista zbirka za kriminalnopravno vedo pridobitev. Zanimala bi tudi naš Slovence, ker bi gotovo prinesla primerov iz naših slovenskih krajev. Saj je Amschl pred prevratom stal na čelu višjemu državnemu pravdništvu, ki je oblačilo in vedrilo tudi — nam! Morda pa vendar dobimo še — tisto zbirko?

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Albert Hellwig: Okkultismus und Strafrechtslehre. Über die Verwendung von Hellsehern bei Aufklärung von Verbrechen. Verlag Ernst Bröcker, Bern-Leipzig 1924. Str. 112.

Sedanji čas se peča zopet zelo mnogo s problemi, ki so materialnemu svetu tuji. Ni čuda, da so se kriminalisti pričeli zanimati tudi za te stvari, da se piše in eksperimentira mnogo s telepatijo, retroskopijo tudi v kazenskem pravu. Pa vse ni resno, kar se piše. Med zelo resne študije pa vsekakor spada Hellwigovo delo. On pojasnjuje zvezo med svetovnim naziranjem in okultizmom, razkriva psihologične korenike tega pojava njegove napake in predsodke. Mnogokrat pripoveduje o tem, kako se dájo z bistrovidci hudodelstva odkrivati! Po navadi so take pripovedke le reklama senzacije željne propagande in so jim podlaga le izmišljeni primeri. Ipak so se včasih tudi že policijski organi ali državni pravdniki skušali posluževati se bistrovidcev, da bi odkrili v tajnosti ostalega sterilca. Toda dejanski uspehov pač ni bilo! Hellwig določa, kaj pomeni pravzaprav »čitanje misli«, telepatija in bistrovidnost iz kraja v kraj. »Čitati misli« se pravi, opazovati najtanjše telesne gibe

ob psihičnih dogodljajih, — okultnih sposobnih torej tu ni. »Telepatija« pa je prenos psihičnih zamislov ali občutij na drugo osebo brez uporabe čutnih organov. Ali je to sploh možno, je zelo sporno. Vsekakor Hellwig zahteva največje opreznosti. Še manj pa pristaja na možnost prave bistroidnosti, t. j. pojava, da nekdo spozná dogodke iz preteklosti ali v sedanosti, o katerih nima neposredne spoznave niti s svojimi telesnimi čuti, niti vednosti po drugih osebah. Po Hellwigovem mnenju doslej ni niti en dokaz za tako bistroidnost doprinešen, čeprav nekateri resni pisatelji navajajo primere kot take, ki so se v resnici pripetili. Ako pa bi bili ti primeri nepobitno resnični pojavi iz življenja, bi bili za kazensko pravosodje velikega pomena, dočim telepatiji odreka vsako uporabnost za kriminalistične svrhe. (Te trditve bi pa mi ne hoteli tako splošno akceptirati, posito, da se pojav telepatije da v resnici dokazati.) Najzanimivejši del Hellwigove knjige pa je raziskavanje o pristnosti raznih v literaturi že objavljenih primerov bistroidnosti. Ne moremo se spuščati v te podrobnosti, omeniti pa moramo, da Hellwig niti enega od teh primerov ne smatra brezhibno dokazanim. Navzlic temu pa priznava, da moramo računati z možnostjo, da se tudi pojavi telepatije in bistroidnosti obistinjijo. Dotlej — pa naj se kazenskopravno postopanje ne poslužuje takih metod. Vsekakor si je Hellwig stekel zaslugo, da je o tem zanimivem predmetu napisal objektivno študijo na podlagi zelo bogatega kritičnega aparata, ki mu ga je nudila zaznamovana literatura.

Dr. Metod Dolenc.

Karl Otto Erdmann: Die Kunst Recht zu behalten — Methoden und Kunstgriffe des Streitens und andere Aufsätze. Dritte Auflage. H. Haessel-Verlag, Leipzig 1924. Str. XV+335.

To knjigo naznanjam v pravniškem glasilu predvsem zato, da svarim pred njo tiste, ki bi jo hoteli čitati z željo, da se pogloblje v metode zastopanja strank v pravdah. Naslov je varljiv. Le majhen del vse knjige, od sedmih poglavij eno samo, razpravlja o umetnosti (bolje spretnosti), kako obdržiš v prepiru svoj »prav«. Pa baš ta del knjige se mi zdi najmedlejši; ne pove ničesar novega. Toda v ostalem pa je knjiga vredna priporočila, da jo čitajo osobito tudi juristi. Ozira se namreč na mnogo problemov, ki se tičejo pravne filozofije, pa tudi sodstva samega. Pisatelj je zastopnik teorije, da absolutne pravičnosti sploh biti ne more, in motri iz tega svojega stališča na zelo zanimiv način osobito tudi nauk o normah. Poglavje o dvojnem obrazu tolerance je baš za naše čase, ko čitamo — ne samo pri nas, ampak tudi v drugih državah — o »obznanah«, izjemnih zakonih za vzdrževanje reda itd., prav posebno aktualno. Kriminalisti bodo z veseljem listali po poglavju o pomenu in vrednosti naklepa, tu pa tam se bodo morali seveda čuditi, s kakšno vnemo razlaga pisatelj stvari, ki so že davno dognana resnica, kakor da bi baš on povsem celino oral. Končni poglavji »Kako se rešujejo problemi tako, da se ne rešijo«, in pa »kako se resnica napravi za brezvredno« sicer nista gradivo za prepirajoče se

stranke, ali tudi tu zadenemo na marsikakšno zrno, ki nas zanima. Splah je največja odlika te knjige, ki propoveduje neko praktično življensko filozofijo, mikavno in živalno pisan slog z mnogimi primeri iz pravnega življenja, politike, navadnega življenja, da, celo iz matematike, ki bralca zgrabi in ga ne izpusti zlepa, dokler ne prebere vsaj dotičnega posebnega poglavja. Za to je tudi doživela v kratkem času že tretjo izdajo.

Dr. Metod Dolenc

Univ. prof. Mihail Jasinski: Kada i na koji način je bio sastavljen Kastavski statut?

V III. letniku Zbornika znanstvenih razprav (str. 119. do 137.) razpravlja ordinarij za pravno zgodovino južnih Slovanov na naši univerzi, g. prof. Jasinski o tem, kdaj je bil sestavljen kastavski statut, ki ga je bil l. 1890. objavil Fr. Rački, dalje pa tudi o tem, kako so po časovnem redu nastali različni deli tega statuta. Ni moči ničesar prigo-varjati logičnemu zaključevanju, s katerim dokazuje g. pisatelj, da ne velja mnenje Fr. Račkega, da je kar naenkrat nastal ves prvotni statut, ki obsega prvih 57 poglavij, nego da je sestavljanje dolgo postopno zakonodajno delo kastavskega veća. Začeli so s prvimi 25 poglavji — to čitaš jasno v statutu samem — leta 1400. (ne l. 1490., kakor je krivo sodil Rački), a dodali so ostala poglavja deloma l. 1465., deloma pa v začetku XVI. stoletja. Če izvzameš par jasnih mest, moreš zgolj domnevati, nikakor pa ne dokazati, katere izmed teh sestavno urejenih določb so bile drugič, katere tretjič pridejane. Precena je težka, ker nam je ves statut s 73 poglavji in nadaljnjimi dodatki ohranjen le v Tomičičevem (l. 1759.) oz. Sabljarjevem (l. 1845.) prepisu. Razprava je čeden prispevek k raziskavi najstaršega statuta avtonomnih istrskih občin.

Dr. F. Goršič.

Dr. Albin Ogris: Splošni register k letnikom I.—VI. Uradnega lista ljubljanske in mariborske oblasti. V Ljubljani. 1925. Samozaložba.

Ne da se tajiti, da je dr. Ogris prav ustregel vsem, ki iščejo po naših neprirodnih Uradnih listih podatkov. Register je pregledno sestavljen in tudi videti, da je popoln. Uporabljivost registra, ki je sestavljen po materijah, še zvišuje na koncu pridejano stvarno kazalo. Želeti bi bilo, da bi bili navedeni zakoni, naredbe itd. z dotičnimi tekočimi številkami, kajti s temi so individualizirani, ne pa s posameznimi kosi (številkami) lista, druge naredbe naj bi se označile po straneh. Preglednejše bi bilo zaznamovati posamezne letnike z letnico in tudi ni kazalo izpustiti prejšnjih železniških tarifnih obvestil. Obdrže pač še pozneje pomen, zlasti v pravdah in pod. Te malenkostne hibe pa, kakor že omenjeno, ne zmanjšujejo vrednosti registra, ki je prav lepo delo.

Dr. Lavoslav Šik: Stanbeno pravo sada i u budućnosti. Ćirilometodska nakladna knjižara u Zagrebu. 1925.

Brošurica je izšla začetkom letošnjega leta in prinaša nekoliko mnenj o vprašanju, ali je stanovanjski zakon prestal 1. januarja l. l. Naglaša, da zakon sam o prestanku veljavnosti nima nobene določbe, da govori čl. 3

samo o višini najemnine, glede katere da je nastopila sedaj prostost, da pa naj sodišča sodijo, da so odpovedi še nadalje nedopustne, do česar pride sodnik, razsojajoč po prostem pravu. Drugi del prinaša različne predloge za odpomoč stanovanske bede.

Predpisi za zaščito delavstva. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1924. Cena 36 dinarjev.

Zbirka zakonov. XVI. snopič: Zakon za volitve narodnih poslancev za narodno skupščino kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 1925. Cena 12.50 Din.

Razne vesti.

V Ljubljani, 1. aprila 1925.

(Kronika društva »Pravnika«.) Društveni odbor se je konstituiral tako-le: načelnik dr. Danilo Majaron, predsednik odvetniške zbornice, načelnika namestnik Božidar Bežek, dvorni svetnik, tajnik dr. Rudolf Sajovic, okrajni sodnik, blagajnik dr. Ignac Ružar, direktor čekovnega urada, knjižničar dr. Josip Kovelj, notar; odborniki: dr. Metod Dolenc, univerzitetni profesor, dr. Leonid Pitamic, univerzitetni profesor, dr. Hubert Souvan, dvorni svetnik, dr. Juro Hrašovec, župan in odvetnik, Anton Kuder, deželnosodni svetnik, in dr. Mirko Grasselli, starejšina državnega pravdnštva.

Dne 18. februarja 1925 je predaval v društvu g. odvetnik dr. Henrik Tuma o predmetu: Sodnik — zakon. Kratka vsebina tega predavanja:

Odnos sodnik-zakon se pojasni v sorazmernem odnosu države kot nositeljice zakona, sodnika kot nositelja prava. Le če opredelimo pravilno pojme: država-zakon-sodnik-pravo, dobimo tudi pravi odnos sodnika z zakonom. Rezultat opredelitve je bil do sedaj najraznovrstnejši, ker so razlagatelji izhajali alj iz individualističnega ali kolektivističnega, analitičnega ali sintetičnega ali zgolj konstruktivnega ali pa sociološkega zgodovinskega stališča. Nedvojno je, da so država, zakon, pravo, sodnik socialni pojavi. Niso mogli nastati in postati drugače, nego v človeški družbi in s človeško družbo. Ne more biti torej druge prave metode preiskovanja, nego sociološka-zgodovinska, vse druge metode in načini spoznavanja morajo služiti le kot kontrola.

Teorija smatra državo kot pravno osebnost (Jellinek-Jovanović), kot objekt (Seydel), kot pravni odnos (Duguit). Najnovejša teorija Kelsenova smatra državo kot pravno državo, državo kot pravo. Njegova napaka je, da jo razlaga zgolj konstruktivno. Zgodovinski nam postane

države da bistvo pojma države. Lahko rečemo, da so najodličnejši pravni filozofi in sociologi edini v tem, da je država nastala, ko je skitalski bojevito pleme podvrglo naseljeno poljedelsko pleme na nekem ozemlju (Stammler). S tem je bila dana prva organična zveza v podredju in nadredju, t. j. bistvo civilizacije, oblast človeka nad naravo po delu, t. j. bistvo kulture, na danem teritoriju, t. j. zveze človeškega občestva z obdelano zemljo. Zgodovinski razvoj tega kolektivnega organizma gre v smeri razvoja svobode, t. j. razvoja podredja in nadredja državljanov do polne enakopravnosti, omike t. j. vedno večje moči človeka nad naravo pótém tehnike in nad seboj pótém duševne izobrazbe ter naraščajočega gospodarskega enotnega ozemlja. Cilj razvoja je pravna država, t. j. izključitev vsakega nasilja človeka nad človekom, človeka nad stvarmi in vladarjev nad vladanci.

Iz pravilnega tolmačenja pojma države dobi se istotako pravičen pojem zakona. Zakon ni mogel biti v prvem početku drugega, nego zapoved in prepoved zmagovalca nad premagancem, ureditev razmer članov gospodujočega razreda med seboj. Ta prvotni pojem zakona je grški »nomos«, t. j. razdelitev osvojene zemlje med zmagovalci. Tudi pri poznejšem fevdalnem sistemu zakon ni bil drugega nego določitev razmerja vojskovodje in bojevnikov. Šele v poznejšem razvoju države nastopi zakon — lex. Pristen nedvojno zanesljiv pojem ima le slovenščina, zakoniti — festsetzen, pango, pactum, t. j. od države, s prva vladarjeve, pozneje kolektivne volje, postavljeno pravilo. Tudi lex mora prihajati iz slovenskega debila lek-odlok. S prva enomiselní pojem zakona, postal je v zgodovinskem razvoju kompliciran pojem, ki obsega zapoved in prepoved nadrejenega oblastva ter sporedno, občeveljavno pravno pravilo, postavljeno od oblastva.

Pravo je modern izraz in rezultat v storjeni državi. Prvotni izraz podaja tudi le slovenščina, pravda — jus. Že pozno so Slovenci sprejeli za nemški Recht latinski jus — pravo. V početku je bila pravda le ugotovitev dejstva istine odnosov po običaju ljudi med seboj in ljudi k stvarem. Kdor je iskal pravico, je ugotovil istino, ki je za odnose dejanski bivala, torej pravda — resnica, kakor tudi latinski jus ni razložiti dosledno drugače, nego iz besede, isti. Prvotna država poznala je le nomos, ni se pečala z odnosi podanikov med seboj in stvarmi. Šele v razvoju kulture in stopnjevanjem pomena tega odnosa za državo, sprejela je tudi država zakon kot pravni stavek, pravno pravilo v gotovi obliki, t. j. pravo sankcionirano od vladarja. Pravo kot pravda resnica je bila torej dajala pred državo, bila je plod prirodnega razvoja človeške družbe, pravo v obliki formalnega zakona pa je nastopilo pozno v kulturni zgodovini, ter nam je dano v najčistejši obliki prava-jus Justinijanovili kodeksov.

Sodnik je bil spočetka posel vladarja, naš poznejši avstrijski Amtrichter. Moderni sodnik pa je nositelj prava, a tudi zakona. Po naši ustavi naj sodnik »sodi edinole po zakonu«, kralj in parlament ne

smeta imeti vpliva na njegove sodbe. Zakon po sankcioniranju in obnarodovanju deluje samostojno, neodvisno od volje vladarja, vlade in političnega oblastva. To je temeljno načelo moderne države.

Sodnik pa je tudi fizična oseba in ne le juristična konstrukcija. Kot fizična oseba je človek z vsemi vrtilinami in šibkostmi človeškimi. Od lastnosti sodnika ter njega znanja in značaja je torej odvisna pravična sodba po zakonu. Sodnik se mora čutiti kot člana človeške družbe, pravno mora čustvovati z občestvom, poznati mora zakon in ga uporabljati v skladu občestva, v katerem biva. Tako postaja pravo zakon in zakon pravo, tako država po svobodnem sodniku postane šele pravna država. Vsako pravno vprašanje mora in sme priti pred sodnika, vsak državljan sme apelirati na sodnika, ko se čuti žaljenega ne le v svojih pravicah do sodržavljanov, ampak tudi ko se čuti žaljenega po odredbah in ukazih finančnih, vojaških in političnih oblastev. Sodnik odgovarja le ljudski volji, odgovarja le parlamentu, ki mora biti in naj bo izraz narodne volje. Le parlament naj bo vrhovni sodnik za vse in o vsem v smislu zakona in prava.

To stremljenje po popolni svobodi sodnika kot nositelja prava, t. j. kot volje človeške družbe, in zakona, t. j. kot volje države je moderno gibanje sodništva samega po svobodnem in sociološkem pravu (Freirecht). Popolna neodvisnost sodnika je prvi pogoj. Sodnik, ki se naslanja na narodno voljo, ki ima narod za seboj, le ta je svoboden. *Judex — rex!*

Dne 26. februarja je predaval g. univ. prof. dr. Metod Dolenc. Obris tega predavanja, naslovljenega »Država in politični zločinci« je naslednji:

Predavatelj izhaja iz sociološkega pojma države in ugotavlja, da je lice države odvisno od politike, politika pa od večine državljanov, ki pa ni stalna. Borba za moč, za prevlado je karakteristični znak politike. V tej borbi storjene kršitve obstoječih zakonov kazenskopravne vsebine so politični zločini, ki uživajo po ustavi neke privilegije pred navadnimi zločini. Vsebinska navadnim zločinom so kršitve pravnih dobrin posebnih oseb, političnih zločinov pa kršitve imaterialnih pravnih dobrin ali kakor tega dela državljanov ali pa celokupne države. V zgodovini se prikazuje različno pojmovanje glede politične lastnosti deliktov, a naša zakonodaja sploh ni povedala, kaj razume pod političnimi zločini, dasi jih izrečno kot take upošteva n. pr. v ustavi. Edino glede deliktov, ki so navedeni v zakonu z dne 2. avgusta 1921, moremo sklepati iz dejstva, da odreja zakon za te delikte smrtno kazen, da jih ne smatra za politične delikte, to pa po vzoru tuje zakonodaje, ki smatra anarhistične in nihilistične delikte za izvenpolitične. V najnovejšem načrtu kazenskega zakonika za Nemčijo stoji določba, da velja za delikte, o katerih izreče sodišče, da je pri storitvi odločilno vplivalo storilčevo нравno, versko ali politično prepričanje, privilegij političnih deliktov, ki obstoji v tem, da ne dobe navadne kazni vóze ali zapora, ampak — zajetje (Einschliessung). Pre-

davatelj priporoča, da se tudi pri nas uvede taka določba, vendar bi se moral izrečno vnesti še pogoj, da storitev ne sme izvirati iz sebičnih namenov. Sodniki, ki bi političnost prepričanja (v smislu gori podane definicije) ugotovili, bi mogli biti le — učenj sodniki. V interesu države je, če hoče razmerje same sebe do političnih zločincev pravilno in pravično urediti, da poskrbi za popolno nezavisnost sodnikov, ki naj se rekrutirajo iz najrazumnejših in najznačajnejših mož.

(Svetosavske nagrade na pravni fakulteti v Ljubljani). Udeležba tekmecev za svetosavske nagrade Nj. Vel. kralja za l. 1925 je bila večja kakor prejšnja leta. Na dan proslavitve sv. Save (27. januarja 1925) je razglasil g. vseučilišni rektor dr. Karel Hinterlechner na slavnostnem zborovanju v prisotnosti odličnih gostov in mnogobrojnega slušateljstva, da so bili po sklepu juridične fakultete odlikovani pravniki: g. Stojan Bajič iz Ljubljane za delo iz državoslov. stud. oddelka »Ustavni referendum (historično in pravnoprimerjalno)« z nagrado 1000 Din, g. Anton Podgoršek iz Ponikve za delo iz istega stud. oddelka »Zavarovanje delavcev v naši kraljevini z narodnogospodarskega stališča« z nagrado 800 Din, g. Matija Primus iz Zagreba in g. Josip Dobrošek iz Hoč (Pohorje) za deli iz pravnozgod. stud. oddelka: »Sistem zločinov in kazni po kastavskem, veprinaškem in moščeniškem statutu« z nagradama po 600 Din. Plemeniti namen, vzbujati z nagradami veselje do znanstvenega dela pri akademskem naraščaju, kaže torej vsekakor zelo razveseljive uspehe. Za nagrade, ki se bodo razdeljevale o priliki prihodnje svetosavske slavnosti (1926) je razpisal svet juridične fakultete naslednja temata: I. Iz pravnozgodovinskega studijskega oddelka: a) »Izjemni položaj trgovca po rimskem pravu.« b) »Pomen postglosatorjev za razvoj srednjeevropskih prav.« c) »Lavantinska škofija v luči cerkvenopravne zgodovine.« — II. Iz pravosodnega studijskega oddelka: a) »Zgodovinske korenine določbe § 887 s posebnim ozirom na dokazno pravo.« b) »Jamčenje (§ 923 o. d. z.) pri posameznih pogodbenih tipih našega občega državlanskega prava.« c) »Pomen priznanja za kazensko pravo.« č) »V čem kaže zakon o nabavljalnih zadrugah napredek napram našemu zakonu o pridobitnih in gospodarskih zadrugah.« — III. Iz javnopravnega studijskega oddelka: a) Avstrijska krona, jugoslovenska krona in dinar ter gibanje cen blaga po prevratu v Sloveniji « b) »Zemljarina po srbskem in slovenskem pravu, njen opis in ocena.« c) »Sistem upravnega sodstva v Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev v primeri s sistemi v drugih državah.« č) »Pojedinačko glasanje i glasanje po listama (u vezi sa pitanjem o proporcionalnom sistemu i sistemu večine).«

Dr. M. D.

